

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Võrdleva õiguse õppetool

Elen Tasane

POLITSEI PRESTIIŽIST TÄNASES EESTIS.

Bakalaureusetöö

Juhendaja
Dr iur Silvia Kaugia

Tartu
2013

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Prestiiž ja seda mõjutavad tegurid	6
1.1 Prestiiži mõiste ja olemus	6
1.2 Prestiiži mõjutavad tegurid	7
2. Õiguskaitseasutused Eestis	10
2.1 Õiguskaitseasutuste olemus ja mõiste käsitletud	10
2.2 Eesti õiguskaitseasutused	11
3. Politsei seisundist teiste õiguskaitseasutuste seas	15
3.1 Politsei struktuur ja ülesanded	15
3.2 Politseile oma ülesannete täitmiseks antud volitused	17
4. Politsei prestiiži uuring	19
4.1 Uuringu eesmärk, meetod ja valim	19
4.2 Uuringu tulemuste analüüs ja järeldused	20
Kokkuvõte	33
Police Prestige in Estonia Today. Summary	35
Kasutatud kirjandus	39
Kasutatud normatiivaktid	40
Lisad	41
Lisa 1: Küsimustik ja vastuste kokkuvõte	41

Sissejuhatus

Riigi ülesanne on turvatunde, mis on inimese üks põhivajadus ja iga inimese õiguste kaitse tagamine ühiskonnas. Ohutusseisundit, mille puhul ei ähvarda meid oht kellegi ega millegi poolt ning puuduvad ohuallikad ja riskid, ei ole ühiskonnas paraku võimalik saavutada, küll aga aitab üleüldisele kaitstuse tunde tekkimisele kaasa julgeolekugarantiide tõhusus.¹ Samuti on turvalisuse puhul oluline, et inimesed usuksid vähemalt teatud määral sellesse, mida riik garanteerib ja et nad seda võimaluste piires ka toetaksid.² Seega on tähtis, et riigi loodud õiguskaitseasutused, sealhulgas politsei, oleksid elanikkonna silmis lugupeetavad, autoriteetsed ning kõrge prestiižiga.

Eesti elanikkonna hinnanguid politsei tööle ehk nn rahulolu-uuringuid on politseiameti tellimisel järjepidevalt tehtud alates 2001. aastast ning need näitavad, et elanike rahulolu politseiga on aastatega järjepidevalt kasvanud või püsinud vähemalt samal tasemel, väiksed langused olid ainult aastatel 2004 ja 2011. 2012.a läbiviidud uuringu tulemuste kohaselt oli kogu valimi politseiga rahulolu indeks 70%. Nendest inimestest, kes olid isiklikult politseiga kokku puutunud, oli politsei tööga rahul 77% vastanutest.³ Eraldi on uuritud politsei usaldusväarsust ning ka see näitaja on taasiseseisvumise järel olnud tõusuteel. Kui 1990.a oli politsei usaldusväarsus kõigest 19%, siis 1999.a tõusis vastav näitaja 33%-ni ja 2005.a oli usaldus 59%.⁴ Veebruaris 2013 läbi viidud küsitluse kohaselt usaldas politseid juba 83% vastanutest⁵, mida võib pidada päris heaks tulemuseks.

Inimeste hoiakuid ja arvamusi mõjutavad erinevad sotsialiseerimise agendid ja seda nii mikro- kui makrotasandil. Esimese moodustavad perekond, lähedased ja esmased grupid, millega inimene kokku puutub. Makrotasand on juba laiem ja siia kuuluvad majandus, poliitika, kultuur, massimeedia ning internet⁶. Inimeste arvamust politsei tegevuse kohta aitab kujundada info levik ja töötlemine erinevate isikute ning instantside poolt. Kui kordub ühetaoline info mingi probleemi suhtes, siis kujundab see tüüpilisi arvamusi ja hoiakuid.

¹ I. Aimre. Politseisotsioloogia. Tallinn 2007, lk. 36

² I. Aimre. Politseisotsioloogia, lk. 52

³ Politsei- ja Piirivalveamet. Uuringud 2001-2012. www.politsei.ee

⁴ I. Aimre. Politseisotsioloogia, lk. 100-101

⁵ Politsei- ja Piirivalveamet. Elanike usaldus Politsei- ja Piirivalveameti vastu – veebruar 2013. www.politsei.ee

⁶ I. Aimre. Sotsioloogia. Tallinn 2006, lk. 144

Rahulolu hinnang kujuneb inimestel valdavalt vahetu kogemuse kaudu, kuid usaldus võib olla kognitiiv-verbaalne ja oluliselt mõjutatud massikommunikatsiooni hoiakutest.⁷

Eeltoodust tulenevalt võiks järeldada, et kuna küsitluste tulemused näitavad rahulolu ja usalduse kasvu politsei suhtes, siis peaks elanike suhtumine politseisse olema samuti valdavalt lugupidav ning politseiniku amet prestiižne. Paraku ei ole autoril ühiskonnas toimuvat jälgides ja eriti massimeedias ilmuvate kajastuste kommentaare lugedes sellist muljet jäänud. Viimase näitena võib tuua käesoleva aasta märtsis Tamsalus toime pandud noore tütarlapse tapmisjuhtumiga seonduva. Kohe, kui teade sellest traagilisest sündmusest meediasse jõudis, hakati esmalt süüdistama politseid, kelle saamatuse ja tegematajätmist tõttu, seda kommenteerijate arvates, niisugused asjad juhtuvad. Rahvasuus on politseinikele antud väga palju hüüdnimesid, levinumad neist on ment, kukk, miilits, pollar, võmm, poliis, šaakal, rajakohtunik. Vanasõna ütleb, et heal lapsel mitu nime, aga samas nendest eelpool nimetatutest, on mitmed siiski pigem halvamaigulised, kui tunnustavad. Autoril kujunenud arvamus, et politsei prestiiž on madal, võib olla tingitud asjaolust, et halb, isegi kui seda on oluliselt vähem kui head, kipub domineerima.

Eeltoodust tulenevalt on käesoleva töö peamine eesmärk uurida ametikoha prestiiži olemust, neid tegureid, mis seda mõjutavad ning kas politseitöö ja politseiniku elukutse on tänasel päeval Eestis prestiižne või mitte. Teiseks eesmärgiks on välja selgitada, milline on politsei positsioon teiste õiguskaitseasutuste hulgas ja kas tal on seadustega antud volituste ning vahendite abil oma ülesandeid täites üldse võimalik elanikkonna suuremat lugupidamist saavutada või on töö spetsiifika selline, mis ei võimaldagi paremat tulemust saada. Kuigi asutuse ametlik nimetus on Politsei- ja Piirivalveamet, käsitleb käesolev töö ainult politseiga seonduvat ning ei puuduta piirivalve ega kodakondsuse- ja migratsiooniosakonna tööd.

Töö koostamisel on autor kasutanud eesti- ja võõrkeelset erialakirjandust ning kehtivaid õigusakte. Lisaks on kasutatud teemakohaseid teadusartikleid, mis on peamiselt kättesaadavad EBSCO ja Google Scholar andmebaasidest. Infot saadi veel internetist Politsei- ja Piirivalveameti ning õiguskantsleri institutsiooni ametlikelt kodulehekülgedelt.

Käesoleva töö raames viis autor 2013.a aprillis Eesti elanike seas läbi sotsioloogilise uuringu eesmärgiga selgitada välja, millised on politsei peamised ülesanded ja kuidas hindavad vastajad nendega hakkamasaamist. Uuriti, kust saavad inimesed infot politseitöö kohta ja kas

⁷ I. Aimre. Politseisotsioloogia, lk. 55, 104

politseiniku amet on lugupeetud. Uuringu meetodina kasutati ankeetküsitlust ning respondente oli kokku 117.

Töö on jaotatud neljaks peatükiks, millest esimene keskendub prestiiži, aga täpsemalt ametikoha prestiiži olemusele ning seda mõjutavatele teguritele. Teises peatükis on vaatluse alla võetud õiguskaitseasutuse mõiste erinevad käsitlused ning Eesti õiguskaitseasutused ja nende peamised ülesanded. Kolmas osa annab põhjalikuma ülevaate riigi poolt politseile pandud ülesannetest ja nende täitmiseks antud volitustest. Neljas peatükk käsitleb autori poolt läbiviidud politseiteemalist küsitlust. Selle esimene alapeatükk kirjeldab täpsemalt uuringu eesmärki, meetodit ja valimit. Teine võtab kokku uuringu tulemused ja toob välja nende pinnalt tehtud järeldused.

1. Prestiiž ja seda mõjutavad tegurid

1.1 Prestiiži mõiste ja olemus

Kuuldes sõna prestiiž, siis isegi oskamata koheselt selle täpset tähendust defineerida, tekib mõttes assotsiatsioon, et see on seotud millegi positiivse ja auväärsega. See on miski, mille poole püüeldakse. Prestiiži iseloomustamiseks ei sobi sõna halb. Prestiiž kas on, või ei ole, aga ta ei saa olla negatiivne. Seevastu maine, millel on oluline osa prestiiži kujunemisel, võib olla nii hea kui halb. Siit omakorda tuleneb, et halva mainega isik või organisatsioon ei saa olla prestiižne.

Prestiiž ehk austaatus tähendab lugupeetavust ja mõjukust ning sõltub teiste inimeste austusest. Mida austatakse, on ühiskonniti erinev ja võib inimeste erinevate väärtushinnangute tõttu olla ka lausa vastandlik. Kaasaegses ühiskonnas põhineb prestiiž peamiselt töökohal ja sissetulekul. Üldjuhul hinnatakse kitsaste erialade professionaale, kelleks on näiteks arstid, teadlased ja juristid. Need on töökohad, mille saamiseks peab palju õppima ja aastaid ennast koolitama. Ametikohtade lugupeetavuse skaala teises otsas on töökohad, kus tuleb peamiselt täita ainult käsku, milleks ei ole vaja eriharidust ja mida nimetatakse ka „mustaks“ tööks. Sellised ametid on näiteks prügivedaja, restoranitööline ja vanadekodu abitööline.⁸ Seega teatava ametikoha prestiiž tähendab, et sellel alal töötamise eelduseks on hea haridus ja ettevalmistus ning valmisolek ennast järjepidevalt täiendada. Asjaolu, et erialal töötamiseks tuleb pingutada ja vaeva näha, näitab, et prestiiž ei ole midagi sellist, mis oleks kergesti saavutatav.

Prestiiž, kui elukutse üks osa, mis on seotud tööks vajalike teadmiste ja oskustega, on samuti seotud positsiooni ehk staatusega. Prestiiž eeldab positsiooni ja töö spetsiifiliste oskuste olemasolu, positsioon omakorda teatud tööks vajalike oskuste olemasolu. Näiteks arstil on olemas kõik kolm komponenti: prestiiž ühiskonnas, positsioon ja töö ehk spetsiifilised oskused, eraettevõtjal on küll positsioon ja töö, aga tal ei pruugi olla prestiiži ning juhutöö tegijal puuduvad nii eriteadmised kui ka positsioon.⁹ Kui hariduse olulisust oli eespool juba mainitud, siis siinkohal lisandub prestiiži teise tähtsa osana staatus ehk koht sotsiaalses süsteemis.

⁸ B.B. Hess, E.W. Markson, P.J. Stein. Sotsioloogia. Külim 2000, lk. 114

⁹ T. Tamm, A. Tiko. Sotsiaaltöö professiooni kasvuraskused ühiskonnas. Estonian Social Science Online.

„Ühe või teise elukutse prestiižist võib rääkida kahel tasandil: 1) selle ühiskondlik prestiiž, mis sõltub sotsiaalsest vajadusest ja ühiskondlikust nõudlusest konkreetse töö ja vastavate töötajate järele; 2) isiku või grupi tasandil ehk ameti individuaalne prestiiž, mille puhul on oluline hinnang, mille indiviid või sotsiaalne grupp ühele või teisele ametile annab.“ Antavad hinnangud võivad ühtida, kuid olla samas ka täiesti erinevad.¹⁰ Elukutse individuaalne prestiiž on kahtlemata tihedalt seotud konkreetse asutuse mainega. Mainet mõistetakse kui mingisugust väärtust või isikuomadust. Mainet kujundavateks isikuomadusteks peetakse enamasti au ja väärikut.¹¹ Mainekujundus on praeguse aja üks märksõnu. Paljud ettevõtted, asutused, organisatsioonid ja institutsioonid teevad teadlikult suurema edu saavutamise nimel kulutusi oma maine kujundamisele.

Prestiiži sümboliteks on sageli sama või kõrgema staatusega isikute poolt avalikult jagatavad autasud ja austusavaldused, millega märgitakse ära head töötulemused ja mis võimaldavad ühtlasi valitseva grupi väärtushinnangute taastootmist.¹² Autasude jagamine on kahtlemata vajalik, sest tunnustust vajab igaüks ning see omakorda motiveerib veelgi rohkem panustama.

1.2 Prestiiži mõjutavad tegurid

Elukutse prestiiži hindamisel lähtutakse ühelt poolt selle majanduslikust tasuvusest ja teisalt sotsiaalsest väärtusest ning puudujääk ühes aspektis kompenseeritakse teisega.¹³ See tähendab, et olukorras, kus teatud ameti väärtus ühiskonnas ei ole väga kõrge, kuid selle töö eest makstav tasu on hea või siis vastupidi, amet ise on väärtustatud, kuid tasu madalam, kui olla võiks, jõutakse kahte komponenti koos hinnates tulemusele, mis annab ametikohale prestiiži skaalal kõrgema koha.

Teine asjaolu, mis mõjutab ametikohale antavaid hinnanguid, on see, kas elukutses domineerivad naised või mehed. Naiste töökohad on üldjuhul madalama prestiižiga. Tõenäoliselt on siin üheks põhjuseks ajalooliselt kujunenud arvamus, et mehed on enam võimelised hakkama saama vastutusrikastel ametikohtadel ja suudavad naistest paremini tagada oma tegevuses efektiivseid tulemusi.

¹⁰ S. Kaugia. Õigusteadvuse olemus ja arengudeterminandid. TÜ Kirjastus 2011, lk. 111

¹¹ L. McNamara. Reputation and Defamation. Oxford Scholarship Online.

¹² B.B. Hess, lk. 114

¹³ B.B. Hess, lk 114

Õigusasutuste ja juriidiliste elukutsete prestiiž „... sõltub suurel määral institutsiooni töö efektiivsusest, isiku enda kokkupuutest vastavate instantsidega ja muljest, mis see „kokkupuude“ jättis, aga ka antud ametnike töötasu suurusest võrreldes teiste elukutsete esindajatele makstavate palkadega.“¹⁴ Õigusasutuste prestiiž on otseselt seotud õiguskasvatusega. Kui inimesed ei hinda nende asutuste tegevust ega tunne austust sealsete töötajate suhtes, siis ei ole ka nende asutuste töö kuigi tulemuslik ning sellel puudub üldpreventiivne mõju.¹⁵

Samuti mõjutab õigusasutuste prestiiži oluliselt inimeste hinnang nende tööle ja sealsete töötajate põhimõttekindlus.¹⁶ Kui ametnik eksib ise nende reeglite vastu, mille täitmist ta teistelt nõuab, siis mõjutab see kogu ameti mainet ning raskendab ühtlasi ka nende kolleegide tööd, kes eksinud ei ole. Siinkohal sobib näitena lähiminevikust Ida prefektuuris aset leidnud taatlemata mõõteriista kasutamise juhtum. Pärast selle loo avalikuks saamist tuli ka neil politseiametnikel, kes ise seda rikkumist toime ei olnud pannud, oma igapäevase töö käigus tihti kokku puutuda kahtlustusega, et nemadki kasutavad mõõteriista, mis ei ole kontrolli läbinud ja mille dokumendid ei ole korras. Venemaal 2007. ja 2009.a suvel läbiviidud uuringust selgus samuti, et ühe politseitöötaja (varasemalt miilitsa) eksimus ja õigusrikkumine põhjustab ja suurendab usaldamatust kogu organisatsiooni suhtes. See omakorda vallandab kodanikes soovimatust asutusega koostööd teha.¹⁷

Hea maine on miski, mida võib olla väga raske saavutada, kuid väga kerge kaotada. Võid aastaid järjepidevalt tööd teha ja pingutada, et saavutada teiste lugupidamine ja austus ning siis piisab ühest eksimusest, et kõik see kaoks. Maine näitab, kuivõrd suudab organisatsioon vastata oma sihtgruppide ootustele ning kirjeldab neid seoseid, mis sihtgruppidel on organisatsiooni kohta.¹⁸ Kõige suuremateks mainet allaviivateks ja prestiiži kahjustavateks teguriteks organisatsioonis on korruptsioon, väljapressimine ja seotus organiseeritud kuritegevusega. Altkäemaksu on võimalik võtta kõigi politsei poolt kontrollitavate tegevuste eest (passide võltsimine, ebaseaduslik relvade müük kurjategijatele, elamisload, info edastamine kurjategijatele, tõendite võltsimine, jne).¹⁹ Selliseid probleeme on Eesti politseil olnud. Taasiseseisvumise eelset aega ja sellele järgnevat perioodi sobivad iseloomustama just nimetatud prestiiži kahjustavad tegurid. Täna on olukord selles vallas kahtlemata palju

¹⁴ S. Kaugia. Õigusteadvuse olemus, lk. 111-112

¹⁵ S. Kaugia. Õigusteadvuse olemus, lk. 112

¹⁶ S. Kaugia. Õigusteadvuse olemus, lk. 113

¹⁷ M. Zernova. The public image of the contemporary Russian police. EBSCO. Emerald.

¹⁸ A. Past. Mainekujundus ettevõtluses ja poliitikas. Äripäeva Kirjastus 2007, lk. 12

¹⁹ M.Zernova.

paremaks läinud, kuid nii korruptsiooniga seotud juhtumeid, kui lugusid politseiametniku seotusest kuritegeliku maailmaga, on ajakirjanduses kajastatud ning need lood on oma töö maine rikkumisel juba teinud.

Organisatsiooni läbipaistvus on oluline faktor maine kujunemisel. See, kas avalikkus tunnetab politsei läbipaistvust, ei seisne pelgalt politsei kohalolekus tänavatel või meediakajastustes, vaid just otseses kokkupuutes politsei tegevusega.²⁰ Inimestele peab jääma mulje, et tegemist on avatud ametiga, mille puhul on selge, milline on tema tegevus ja selle eesmärgid ning et ennekõike on need seotud elanike parema heaolu ning turvatunde suurendamisega.

²⁰ S. Salmi, M.J.M. Voeten, E. Keskinen. Relation between Police Image and Police Visibility. EBSCO. Wiley.

2. Õiguskaitseasutused Eestis

2.1 Õiguskaitseasutuste olemus ja mõiste käsitletud

Õigust defineeritakse kui kehtivate õigusnormide kogumit ja väärtusmastaapi.²¹ Õigusega seoses on eestikeelses õiguskirjanduses kasutusel kaks mõistet: õigusasutus ja õiguskaitseasutus. Konkreetset definitsiooni, mida või milliseid asutusi konkreetselt nende all silmas peetakse, õnnestus autoril leida ainult ühest allikast – professor Jaan Ginteri õpikust Eesti Vabariigi õiguskaitsesüsteem, kus on öeldud, et õigusnormide järgimise tagamiseks ühiskonnas, on vajalik teatav süsteem, mida võiks nimetada õiguskaitsesüsteemiks ning sellest tulenevalt kannavad süsteemi kuuluvad asutused ja institutsioonid koondnimetust õiguskaitseasutused. Siia alla kuuluvad kohtud, prokuratuur, advokatuur, notariaat, politsei, õiguskantsler ja kohtuotsuste täitmise asutused.²² Sellele liigitusele osaliselt vastukäiv on õiguskantsleri ametlikul kodulehel olev väide, et „Õiguskantsleri institutsioon ei ole /.../ õiguskaitseasutus.“²³ Autor nõustub siinkohal küll pigem professor J.Ginteriga ja paigutab õiguskantsleri siiski õiguskaitseasutuste hulka, sest kui vaadata selle institutsiooni ülesandeid, mis tulevad käsitlemisele järgmises alapeatükis, siis lähtuvad need ennekõike samuti isikute õiguste kaitsmise vajadusest.

Mõistet õigusasutus võiks autori arvates grammatiliselt tõlgendades kasutada laiemalt ehk lisaks ka nendest asutustest ja institutsioonidest rääkides, kes tegelevad õigusnormide loomise ja kehtestamisega. Üldjuhul on kirjanduses õigusasutus ja õiguskaitseasutus kasutusel siiski samatähenduslikena ning lühema vormi näol on tegemist lihtsalt mugandusega. Käesolevas töös kasutab autor neid mõisteid sünonüümidenä.

Saksa sotsioloogi, juristi ja filosoofi Max Weberi (1864-1920) käsitluses „... garanteerib õiguse spetsiaalne „õiguspõhine“, kellel on volitused vajadusel tarvitada jõudu või jõuähvardust õigusnormidest kinnipidamise tagamiseks.“²⁴ Sellest definitsioonist tulenevalt on õiguspõhise olemasolu äärmiselt oluline tingimus, et õigus üldse eksisteeriks. Weber rõhutab, et tema personali käsitlus on lai ja hõlmab ka mitteprofessionaalseid rolle ning isegi situatsioone, milles isikud ainult mängivad ühiskondlikult tunnustatud juriidilist rolli.²⁵

²¹ R. Narits. Õiguse entsüklopeedia. Tallinn 2004, lk 39, 40

²² J. Ginter. Eesti Vabariigi õiguskaitsesüsteem. Tartu 1996, lk. 6

²³ Õiguskantsler. Õiguskantsleri institutsioon Eestis. oiguskantsler.ee

²⁴ M. Weber. Võimu ja religiooni sotsioloogiast. Avatud Eesti Fond 2002, lk. 465

²⁵ A. Hunt. The Sociological Movement in Law. London 1978, lk.104

Saksa sotsiaalteadlane Theodor Geiger (1891-1952) kasutab oma töödes mõistet õigusstaap, mille all peab ta silmas õiguskaitseorganeid ja ametiisikuid, kes tegelevad vahetult õigusnormide täitmise üle valvamise ja nende rakendamisega. Õigusstaap on adreseediks reaktsooninormidele. Suvaline norm on kehtiv ja mõjus siis, kui õigusstaap sellele reageerib. Õigusstaabil ei ole õigussotsioloogias ühest käsitlust, vaid selle all mõistetakse ühelt poolt riigi tasandil eksisteerivat õiguskaitseorganite süsteemi ja teisalt sellest eraldi seisvaid institutsioonide õigusstaape. Eristamise aluseks on eraldi sunniaparaat, mis on loodud ja tegeleb spetsiaalselt õigusnormide loomise, rakendamise ja elluviimisega. Nendes institutsioonides on sellisel juhul oma grupisisesed käitumisnormid, mis küll võivad, kuid ei pruugi alati kokku langeda riigis üldkehtivate normidega. Näitena võib siinkohal tuua kirikuõiguse ja –normid. Samas peab iga inimene väljaspool oma institutsiooni tegutsedes kooskõlastama oma käitumise üldkehtivate normidega ja arvestama, et kui ta neist normidest üle astub, siis võib riiklik õigusstaap sellele reageerida.²⁶

Weberi tõlgenduse muudab eriliseks tema rõhuasetus, mille kohaselt on esmalt vaja just õiguspersonali, et õigus üldse olla saaks. J.Ginteri definitsiooni ja T.Geigeri tõlgenduses on esmatähtis ikkagi õigus ise ning õiguskaitseasutused ja õigusstaap on tugiüksusteks, mis tagavad õiguskorra täitmise.

2.2 Eesti õiguskaitseasutused

Eesti õiguskaitseasutuste olemuse mõistmiseks on asjakohane anda lühiülevaade iga asutuse peamistest ülesannetest. Õiguskaitseasutusteks, nagu eelpool juba korra loetletud, on kohtud, prokuratuur, advokatuur, notariaat, politsei, õiguskantsler ja kohtuotsuste täitmise asutused. Viimasena nimetatu alla sobituvad tänasel päeval kohtutäitur ja vangla. Politseid puudutav tuleb käsitlemisele eraldi alapeatükis.

Eesti kolmeastmelise kohtusüsteemi esimese astme moodustavad maakohtud, mis on jaotatud vastavalt tööpiirkonnale: Harju, Viru, Tartu ja Pärnu maakohtuks ning Tallinna ja Tartu halduskohtud. Nendes kohtutes tehtud otsuste peale saab esitada apellatsiooni ringkonnakohtusse, vastavalt kohtualluvusele Tallinnas või Tartus. Kõrgeima astme kohus on Riigikohus, mis paikneb Tartus ja mille ülesandeks on arutada teise astme kohtu otsuste peale esitatud kassatsioonkaebusi, lisaks teistmisavaldusi ning ühtlasi täita põhiseaduslikkuse

²⁶ S. Kaugia. Normi sotsioloogilisest mõistest; õigusnormi kohast ja rollist ühiskondlikus struktuuris. – Õigus. Psühholoogia. Sotsioloogia. Tartu 2000, lk 45

järelevalve kohtu rolli. Esimese ja teise astme kohtuid haldab Justiitsministeerium koos kohtute haldamise nõukojaga, Riigikohtul on eraldi eelarve ja ta haldab ennast ise.²⁷

Prokuratuur, mis jaguneb Riigiprokuratuuriks ja temale alluvateks ringkonnaprokuratuurideks: Põhja, Lõuna, Lääne ja Viru ringkonnaprokuratuur, on Justiitsministeeriumi valitsemisalas olev asutus. Prokuratuuri peamisteks ülesanneteks on osaleda kuritegude tõkestamiseks ja avastamiseks vajaliku jälitustegevuse planeerimises, juhtida kohtueelset kriminaalmenetlust nii, et oleks tagatud selle seaduslikkus ja tulemuslikkus ning esindada kohtus riiklikku süüdistust.²⁸ Prokuratuuri ja politsei töö on omavahel kõige tihedamalt seotud ning hea koostöö politseiga tagab prokuratuurile hiljem edu kohtus.

Advokatuur on advokaatide kutseühendus, mis korraldab õigusteenuse osutamist era- ja avalikes huvides ning riigi õigusabi korras, tagab oma liikmete kaudu riigi õigusabi osutamise, teostab järelevalvet oma liikmete kutsetegevuse ja kutse-eetika nõuete täitmise üle ning kaitseb ühtlasi oma liikmete kutsealaseid õigusi.²⁹ Advokaadid on need, kes oma tööd tehes püüavad leida üles pisemagi puudujäägi või eksimuse politsei töös, et selle abil oma klienti kaitsta.

Notar on avalik-õigusliku ameti kandja ja sõltumatu ametiisik (mitte riigiametnik ega ettevõtja), kellele riik on delegeerinud õigussuhete turvalisuse tagamise ja õigusvaidluste ennetamise ülesande. Notari ülesandeks on ametitoimingute teostamine isikute taotlusel ja seadusega ettenähtud korras ning tasu eest.³⁰ Ametitoimingud on loetletud notariaadiseaduse § 29 lõikes 3 ning nendeks on näiteks tõestamistoimingud, pärimismenetluse läbiviimine, volikirja kehtetuks kuulutamine, tunnistuse ehk *apostille* väljaandmine, juriidilise isiku taotlusel tema majandusaasta aruande edastamine registrit pidavale kohtule, abielu sõlmimise ja lahutamise kinnitamine ning vastavate kannete koostamine. Otsest kokkupuudet politseiga notari töös ei ole.

Kohtutäitur peab avalik-õiguslikku ametit enda nimel ja vaba elukutsena ning tema tegevus jaguneb ametitoiminguteks ja –teenusteks. Ametitoiminguteks on täitemenetluse läbiviimine, dokumentide kättetoimetamine, pärandi inventuuri tegemine ja pärandvara valitsemine, kohtu

²⁷ Kohtute seadus. – RT I 2002, 64, 390

²⁸ Prokuratuuriseadus. – RT I 1998, 41, 625

²⁹ Advokatuuriseadus. – RT I 2001, 36, 201

³⁰ Notariaadiseadus. – RT I 2000, 104, 684

või haldusorgani taotlusel enampakkumise läbiviimine. Ametiteenustena võib kohtutäitur isiku taotlusel viia läbi vallas- ja kinnisasja enampakkumise, toimetada kätte dokumendi ja anda õigusnõu ning koostada õigusdokumente, kui tal on magistrikraad õigusteaduses või sellele vastav kvalifikatsioon.³¹ Kõige tihedam seos politseiga on kohtutäituril õigusrikkujate poolt vabatahtlikult tasumata jäetud väärteotrahvide sissenõudmise kaudu. Sageli vajatakse politsei abi kohtutäituri poolt arestitud ja sundmüüki pandud varade uue omaniku käsutusse ja valdusesse andmisel.

Justiitsministeeriumi valitsemisalasse kuulub veel vanglateenistus, mis koosneb Justiitsministeeriumi koosseisus vanglateenistuse ülesannete täitmiseks ettenähtud ametikohtadest ja vanglatest: Harku ja Murru, Tallinna, Tartu ning Viru vangla. Vanglateenistuse ülesandeks on vangistuse ja eelvangistuse täideviimine ning karistusjärgse kinnipidamise, kriminaalhoolduse ja karistusjärgse käitumiskontrolli korraldamine.³²

Õiguskantsler, kui põhiseaduslik institutsioon, on oma tegevuses sõltumatu ametiisik, kelle nimetab Vabariigi Presidendi ettepanekul seitsmeks aastaks ametisse Riigikogu. Tema peamisteks ülesanneteks on järelevalve teostamine seadusandliku ja täidesaatva riigivõimu ning kohaliku omavalitsuse õigustloovate aktide Eesti Vabariigi põhiseadusele ja seadustele vastavuse üle, ettepaneku tegemine puutumatuse äravõtmiseks isikutelt, kellele see seadustega on antud, isikute põhiõiguste kaitsmine avaliku võimu ja ametnike omavoli eest, laste õiguste kaitsmine suhetes avalikke ülesandeid täitvate inimeste ja asutustega, kinnipidamiskohtades viibivate isikute kohtlemise kontrollimine, et ennetada võimalikku väärkohtlemist, diskrimineerimisvaidluste lahendamine.³³

Õigusasutustel on muude funktsioonide kõrval oluline roll kodanike õiguskasvatuses. Mida prestiižikamad on antud institutsioonid ja neis töötavate inimeste amet elanike silmis, seda efektiivsem ja suurem on nende mõju.³⁴ Käesoleva töö raames läbiviidud küsitlusest selgus, et ca 40% vastanutest ei pea õiguskasvatust koolides politsei ülesandeks (vt Lisa 1). Võimalik, et need inimesed ei ole õiguskasvatuse olemust või selle olulisust endale üldse teadvustanud. Samas on õigusrikkumiste vähenemise eelduseks ühiskonnas just kodanike õigusteadvuse suurenemine. Positiivne suhtumine kehtivasse õiguskorda ja -kultuuri

³¹ Kohtutäituri seadus. – RT 2009, 68, 463

³² Vangistusseadus. – RT 2000, 58, 376

³³ Õiguskantsleri seadus. – RT 1999, 29, 406

³⁴ S. Kaugia. Õigusteadvuse olemus, lk. 111

garanteerib õigusnormide täitmise.³⁵ Ühtlasi tagab õigusasutuste hea maine inimeste lugupidamise ja vähendab seeläbi samuti õigusrikkumiste arvu ühiskonnas. Oluline on tähele panna, et ühe õigusasutuse halb maine võib avaldada mõju teise asutuse tööle. Seda eriti nende puhul, kes omavahel tihedamat koostööd peavad tegema ja kelle töötulemused on vastastikusel sõltuvuses.

³⁵ L. Auväärt. Kriminaalkaristuse teadvustamisest õiguslikus resotsialiseerimises. – Õiguse sotsiaalsest olemusest ja toimest ühiskonnas. Avatar Holding OÜ 2009, lk. 201

3. Politsei seisundist teiste õiguskaitseasutuste seas

3.1 Politsei struktuur ja ülesanded

Siseministeeriumi valitsemisalasse kuuluv Politsei- ja Piirivalveamet (edaspidi Amet) alustas tööd 1. jaanuaril 2010.a, liites seni eraldi asutustena tegutsenud Politseiameti, Keskkriminaalpolitsei, Julgestuspolitsei, Piirivalveameti ning Kodakondsuse- ja Migratsiooniameti. Politsei- ja Piirivalveamet on politseiasutus, mille kõik eriteenistujad on politseiametnikud, sõltumata nende täpsemast ametinimetusest. Organisatsiooni üldnimetus on politsei.³⁶ Ameti struktuuriüksusteks on piirivalveosakond, keskkriminaalpolitsei, korrakaitsepolitseiosakond, kodakondsus- ja migratsiooniosakond, neli prefektuuri: Põhja, Ida, Lõuna ja Lääne prefektuur, administratsioon, siseauditibüroo ning sisekontrollibüroo. Politsei- ja Piirivalveametit juhib peadirektor.³⁷ Prefektuuride koosseisu kuuluvad omakorda territoriaalsed struktuuriüksused, milledeks on jaoskonnad, kordonid ja piiripunktid, funktsionaalsed struktuuriüksused ehk bürood ning arestimajad.³⁸ Politseijaoskonnad jagunevad konstaablijaoskondadeks, mis on politsei väikseimad osakonnad ja oma paiknemiste tõttu elanikele kõige lähemal.

Seega kujutab politsei endast täitevasutust, mis on kodanikele kõige nähtavam, kõige suurema personaliga ja kellele on usaldatud karistusõiguse kõige üldisem jõustamine. Sellest tulenevalt on politsei ühelt poolt silmitsi organisatsiooni ja motivatsiooni sisemiste probleemidega, teisalt on väliseks probleemiks mugandumine keskkonda, milles ta eksisteerib. Jätkusuutlikuks toimimiseks peab politsei kaitsma nende volituste ja ressursside sotsiaalseid ja poliitilisi aluseid, milledest ta sõltub. Selle tegemiseks tuleb demonstreerida piisaval määral edu nii talle pandud, kui temalt eeldatavate ülesannete täitmisel.³⁹ Politsei tegevus seisneb riigi territooriumil jõu seaduslikus kasutamises oma kodanike kaitseks ja vajadusel ka vastu.⁴⁰ Sir Robert Peel formeeris 1829.a Londoni linnapolitseid luues selle ülesannetena kuritegevuse ja korrarikkumistega võitlemise ning kuritegevuse ennetamisega tegelemise.⁴¹ See näitab, et aja jooksul ei ole põhiülesanded, mis politseile tema loomisel pandi, kuigivõrd muutunud ja peaaegu 200 aastat tagasi seatud eesmärk sobib hästi ka tänasesse päeva.

³⁶ Politsei- ja Piirivalveamet. Politsei- ja Piirivalveamet – koostöös loome turvalisust. www.politsei.ee

³⁷ Politsei- ja Piirivalveameti põhimäärus. – RT I, 07.09.2012, 4

³⁸ Politsei ja piirivalve seadus. (PPS) – RT I, 2002, 26, 159

³⁹ R. Cotterrell. The Sociology of Law, London 1984, lk.288

⁴⁰ I. Aimre. Politseitöö sotsioloogia. – Õigus ühiskonnas. Tartu 2006, lk. 115

⁴¹ I. Aimre. Politseitöö sotsioloogia, lk.115

Laiemalt sätestab Eesti politsei ülesanded politsei ja piirivalve seaduse⁴² § 3 ning nendeks on avalikku korda ähvardava ohu ennetamine, väljaselgitamine, tõrjumine ja avaliku korra rikkumise kõrvaldamine, otsingu- ja päästetöö tegemine, süütegude menetlemine ja karistuste täideviimine seadustes sätestatud alustel ja korras. § 7² sätestab, et avalik kord selles tähenduses on ühiskonna seisund, milles on tagatud õigusnormide järgimine ning isikute subjektiivsete õiguste ja õigushüvede kaitstus. Eraõiguse normide järgimine ja isiku subjektiivsete õiguste ning õigushüvede kaitstus on avaliku korra osa niivõrd, kuivõrd kohtulikku õiguskaitset ei ole võimalik õigel ajal saada ja ilma pädeva asutuse sekkumiseta ei ole õiguse realiseerimine võimalik või on oluliselt raskendatud ning kui ohu tõrjumine on avalikes huvides.⁴³

Iga politsei struktuuriüksus täidab just talle pandud ülesandeid, menetleb süütegusid vastavalt oma pädevusele ja korraldab ning koordineerib valdkonna tegevust Ametis. Keskkriminaalpolitsei töötab valdkonna poliitika elluviimiseks välja kuritegude kohtueelse menetlemise, isikukaitse, rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise ning tunnistajakaitse teostamise meetodid ja juhised. Korrakaitsepolitseiosakond töötab valdkonna poliitika elluviimiseks välja juhiseid avaliku korra kaitsmise, süütegude ennetamise ja tõkestamise ning väärtegade menetlemise, väljakutsete teenindamise, Vabariigi Valitsuse määratud objektide valvamise, kriisireguleerimise, karistuste täideviimise, arestimajade töö korraldamise ning vabatahtlike isikute politseitegevusse kaasamise kohta. Prefektuur täidab oma tööpiirkonnas Ametile pandud ülesandeid prefektuuri põhimääruses ja teistes õigusaktides sätestatud ulatuses.⁴⁴ Nimetatud prefektuuri põhimäärust ei õnnestunud autoril Riigi Teataja kehtivatest õigusaktidest kahjuks leida.

Politsei tegevuse esmane eesmärk on tagada õigusnormi mõte, mida nõrgestavad teatud politseiniku töökeskkonna omadused. Esimeseks on politseitöö sotsiaalpsühholoogia, mis tähendab suhet töökeskkonna, töö eripära ja õigusnormi vahel. Teiseks on politseiniku panus oma võimupositsiooni säilitamisel, eriti tema huvi jõustamismudeli tugevdamisel. Kolmandaks politsei sotsialiseerumine, eriti kuna see mõjutab politseiniku erapooletust, millega on omakorda seotud politseinikule avaldatav surve olla kahe normi konflikti korral pigem efektiivne kui seaduslik.⁴⁵

⁴² PPS.

⁴³ PPS.

⁴⁴ Politsei- ja Piirivalveameti põhimäärus.

⁴⁵ C. Campbell, P. Wiles. Law and Society. Readings in the Sociology of Law. Stockholm 1979, lk. 202

Politsei on õiguskaitseasutustest ainus, kes pakub tavakodanikule võimalust vabatahtlikuna töötades turvalisuse tagamisse oma panus anda. Loomulikult ei saa selleks siiski iga soovija, vaid ainult isik, kes vastab seaduses sätestatud nõuetele, kuid sellegipoolest on see hea võimalus paljudele, kellele politseitöö huvi pakub. Abipolitseinik on isik, kes vabatahtlikult oma vabast ajast osaleb politsei tegevuses ja kelle pädevuses on politsei abistamine avalikku korda ähvardava ohu ennetamisel, väljaselgitamisel, tõrjumisel ja avaliku korra rikkumise kõrvaldamisel, samuti politsei abistamine liiklusturvalisuse tagamisel ja liiklusjärelvalve teostamisel. Abipolitseinik ei kuulu politseiametnike koosseisu.⁴⁶

3.2 Politseile oma ülesannete täitmiseks antud volitused

Politsei järelvalve on politsei tegevus ohu ennetamisel, tõrjumisel ja korrarikkumise kõrvaldamisel (§ 7¹ lg 1).⁴⁷ Järelvalve teostamiseks võib politsei kasutada seaduses sätestatud meetmeid. Ohu või korrarikkumise korral tuleb vastavat isikut või avalikkust sellest teavitada. Kui oht ei osutu põhjendatuks, kuid teavitamisega kahjustati mõne isiku õigusi, siis on politsei kohustatud avaldama samas mahus ja vormis teate ohu puudumise kohta. Samuti siis, kui on olemas kaalukas avalik huvi. Politseil on õigus panna ettekirjutusega avaliku korra eest vastutavale isikule ohu tõrjumise või korrarikkumise kõrvaldamise kohustus ning hoiatada teda haldussunnivahendite kohaldamise eest juhul, kui kohustust ei täideta hoiatuses määratud tähtaja jooksul. Kui avaliku korra eest vastutavat isikut ei ole või kui isik ei saa ise õigeaegselt ohtu tõrjuda või korrarikkumist kõrvaldada, siis võib politsei ise kohaldada meetmeid ohu tõrjumiseks või korrarikkumise kõrvaldamiseks ja vajaduse korral selleks ka ametiabi või muid isikuid kaasata. Politsei võib isikuid küsitleda ja nõuda dokumentide esitamist, samuti kutsuda isiku ametiruumi. Kui isik kutse peale ei ilmu, on õigus kohaldada sundtoomist. Lisaks on politseil õigus oma ülesannete täitmiseks:

- 1) tuvastada dokumentide, andmebaaside ja erilise tuvastusmeetodiga isikusamasust;
- 2) töödelda isikuandmeid jälgimisseadmetikku kasutades ja saades andmeid sideettevõtjalt;
- 3) tuvastada joobeseisundit ja toimetada vajadusel isik kainenema;
- 4) kehtestada viibimiskeeldu, peatada sõidukit ja isikut kinni pidada;
- 5) teostada turvakontrolli ning isiku ja vallasasja läbivaatust;
- 6) siseneda valdusesse, teostada valduse läbivaatust ja võtta vallasasi hoiule;
- 7) kohaldada vahetat sundi, kasutades selleks füüsilist jõudu, erivahendeid või relva.

⁴⁶ Abipolitseiniku seadus. – RT I, 20.12.2010, 1

⁴⁷ PPS.

Erivahenditeks on näiteks käerauad, jalarauad, sidumisvahendid, teenistusloom, tehniline tõke, sõiduki sundpeatamise vahend, veekahur, elektrišokirelv. Teenistusrelvadeks on tulirelv, gaasirelv, pneumorelv, külmrelv ja elektrišokirelv.⁴⁸

Kuigi esmapilgul võib tunduda, et politseile on antud suur hulk vahendeid ja volitusi, reguleerivad erinevad seadused kõigi nende kasutamist ning iga õigusrikkumise lahendamisel ei ole kõik vahendid lubatud. Isikuõiguste riive peab olema proportsioonis rikkumisega tekitatud kahjuga. Erivahendite puhul tuleb hinnata nende kasutamise vajalikkust ja põhjendatust, samuti ei tohi sellega ohtu seada kõrvalisi isikuid.

Politseitöö nõuab väga head analüüsioskust ja võimet teha kiiresti õigeid otsuseid. Seda nii kriisisituatsioonides, kui igapäevatoos. Ajal, mil juristid ja kohtunikud reegleid analüüsivad on politsei ülesanne teha meetmete kohta vahetuid otsuseid, olenemata õigusküsimuse keerukusest.⁴⁹ Kui kohtunikul on enamasti õige lahenduse leidmiseks aega mõelda, uurida seadust ja analüüsida, kuidas oleks olnud õiguspärane antud olukorras tegutseda, siis politseinik, kes on sündmuse keskel, peab tihti tegema otsuse nende teadmiste ja oskuste pinnalt, mis tal endal just sel hetkel olemas on.

Tänases Eesti ühiskonnas peetakse oluliseks kõike ja kõiki pidevalt võrrelda, hinnata ning millegi alusel pingeritta seada. Politsei nagu ka reguleerivate asutuste efektiivsust õiguskaitasel on väga raske mõõta kuna puudub selleks sobiv kriteerium.⁵⁰

⁴⁸ PPS

⁴⁹ R. Cotterrell, lk.290

⁵⁰ R. Cotterrell, lk 296

4. Politsei prestiiži uuring

4.1 Uuringu eesmärk, meetod ja valim

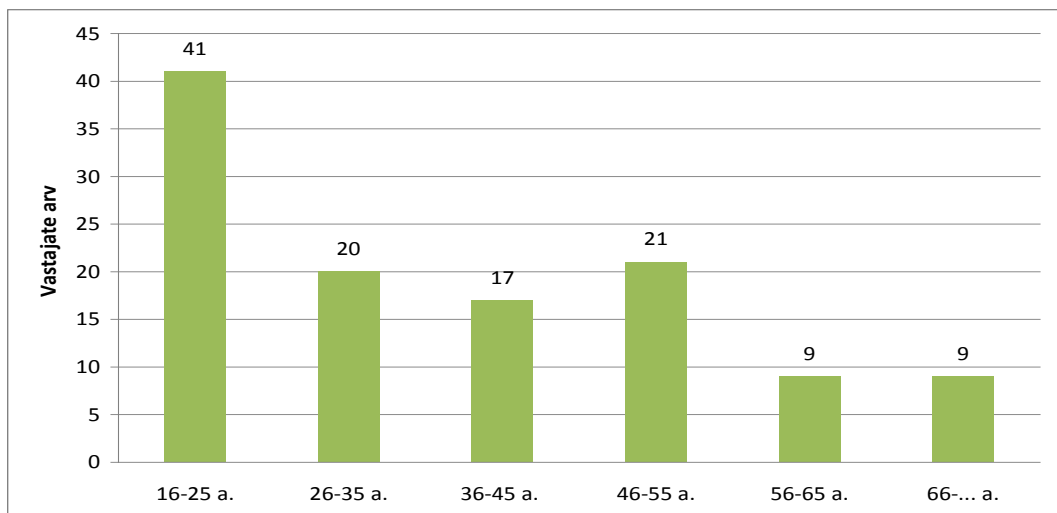
Käesoleva töö raames viis autor 2013. aasta aprillis läbi politseiteemalise uuringu Eesti elanikkonna seas. Uuringu eesmärgiks oli välja selgitada, millised on vastajate arvates politsei peamised ülesanded, et näha, kas need kattuvad seadusest tulenevatega või on elanike ootused hoopis teistsugused. Ühtlasi sooviti teada, kuidas hindavad vastajad politsei hakkamasaamist oma ülesannetega, et näha, kas esineb vastuolu rahulolu ja prestiiži hinnangute osas. Samuti tahtis autor uurida, millistest allikatest saadakse kõige rohkem informatsiooni politsei tegevuse kohta ning millised tegurid mõjutavad enim inimeste arvamuse kujunemist politseist. Lisaks sooviti näha, kas võrdluses teiste õiguskaitseasutustega on politsei näol tegemist prestiižse ametiga ning selgitada välja tegurid, mis mõjutavad lugupeetavusele antavat hinnangut.

Uuringu meetodina kasutati ankeetküsitlust (vt Lisa 1), millele vastamine oli anonüümne. Autori enda poolt koostatud ankeedis oli 20 küsimust. Neist 19 puhul tuli valida pakutud vastusevariantidest sobivaim, millest omakorda seitsme küsimuse juures oli vastajale jäetud võimalus lisada soovi korral omapoolseid täiendusi. Üks küsimus palus vabas vormis põhjendada oma eelnevat vastust. Ankeedi lõpus anti soovijatele võimalus lisada omapoolne kommentaar politsei teemal.

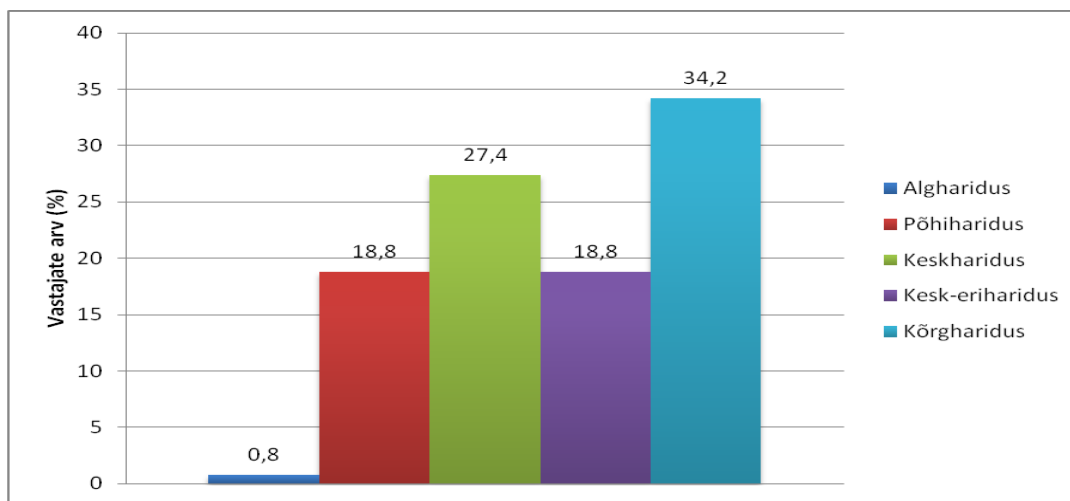
Küsitluse valimi moodustasid Eestis püsivalt elavad inimesed vanuses alates 16. eluaastast. Ankeetide jagamisel lähtuti eeldusest, et vastajaid oleks Eesti erinevatest piirkondadest ning et nende hulgas ei domineeriks õiguskaitseasutuste töötajad. Muus osas oli tegemist juhuvalimiga. Küsimustikud jagati vastajatele paberikandjal, kuid vastata oli võimalik ka arvutivõrgus. Selleks oli autor sisestanud koostatud küsimustiku programmi Google Docs ja respondentidele saadeti vastav link, millel nad said ankeedi täita. Paberil ankeete jagati välja 80 tükki, neist tagasi sai autor 71. Täpset arvu, kui paljudele saadeti link arvutivõrgus vastamiseks, ei ole teada, kuna iga vastaja võis selle soovi korral edasi saata. Vastuseid laekus sel viisil 48. Uuringu respondente oli seega kokku 119, kuid kahes ankeedis oli vastatud vähem kui kolmandikule küsimustest ning seetõttu neid kokkuvõtete tegemisel arvesse ei võetud.

4.2 Uuringu tulemuste analüüs ja järeldused

Tulemuste analüüsi aluseks on 117 vastaja arvamused, kellest 73 olid naised ja 44 mehed. Respondentide keskmine vanus oli 37,14 aastat. Vastajate arv vanusegruppide lõikes ja haridus on toodud Joonistel 1 j 2. Maal elas 60,7% vastanutest ja linnas 39,3%.

Joonis 1. Vastajate vanuseline jagunemine

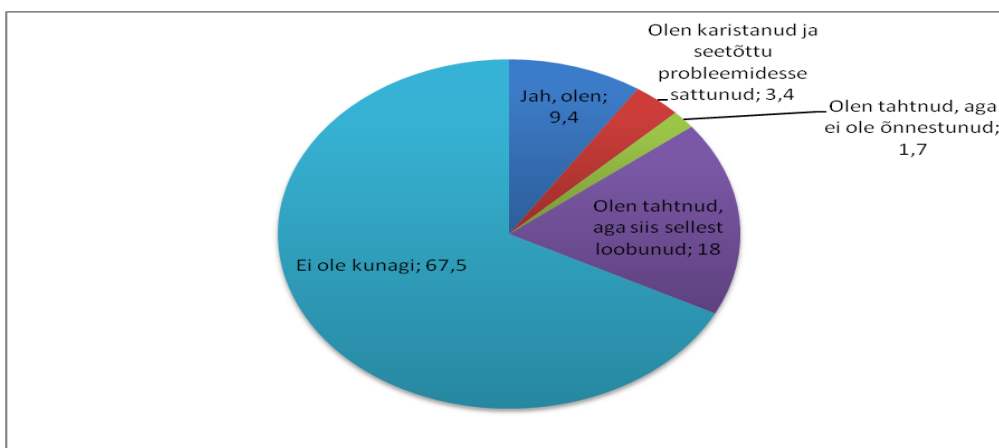

Joonis 2. Vastajate haridustase

Õigusrikkumistest teavitab politseid alati või enamasti ca 70% vastanutest ning kolmandik ei teavita üldse või jätab enamasti teavitamata, millest järeldub, et kuritegevuse statistikas on tegelikkusega võrreldes küllaltki suur puudujääk. Just statistika parema kooskõla tegelikkusega tõi üks vastaja välja põhjusena, miks õigusrikkumisest teavitada. Inimeste otsust teavitamise osas mõjutab enim kuriteo raskus ja tekitatud kahju suurus, aga samuti asjaolu, mis liiki kuriteoga on tegemist. Tõenäosust, et kurjategija tabatakse, arvestab 2/3

vastanutest ja kõige vähem mõjutab otsust võimalus saada hiljem tekitatud kahju eest hüvitust. Kui teavitaja eeldab, et rikkumise fikseerimisega politsei poolt kogu asi piirdub ja edasist menetlust tegelikult ei toimu, siis jäetakse enamasti teatamata. Lisaks tõid vastajad välja asjaolu, et kui õigusrikkumine puudutab teavitajat ennast, on tema vastu suunatud, siis teavitatakse politseid, aga kui kannatanu on keegi võõras, siis pigem mitte. Samas vastupidine on olukord juhul, kui rikkumise paneb toime keegi lähedastest, siis jäetakse enamasti teavitamata. Veel märgiti mõjuteguritena tahtlust õigusrikkumise toimepanemisel, kas on oodata, et teole järgneb karistus ning teavitaja hetkemeeleolu.

Uuringu tulemused (vt Joonis 3) näitavad, et 14,5% vastanutest on ise õigusrikkujat karistanud või tahtnud seda teha, kuid see pole õnnestunud. 18% on sellest mõttest loobunud ja 67,5% ei ole kunagi omakohut rakendanud. Neist, kes ise karistajarolli asusid, sattus hiljem seetõttu probleemidesse 3,4% vastanutest.

Joonis 3. Omakohtu kasutamine (%)

Inimeste arvamus, et politsei ei hakka õigusrikkumisega tegelema, selle menetlemine võtab kaua aega või lõpuks mõistetakse karistus on liiga leebe, võib põhjustada olukorra, kus elanikud otsustavad politseid asjasse mitte segada ja ise karistajarolli asuda ehk rakendada omakohust. Selline tegevus on täielikus vastuolus õigusriigi põhimõtete ja Eesti põhiseadusega (§ 146)⁵¹, mille kohaselt mõistab Eestis Vabariigis õigust ainult kohus. Ehkki nii mõnigi soovib oma teguviisi õigustada põhjendusega, et kohene omakohus on õigusrikkujale palju tõhusam karistus kui see, mille kohus võib-olla aasta või paari pärast määrab, viib selline tegevus kokkuvõttes ikkagi kaose tekkimiseni.

⁵¹ Eesti Vabariigi põhiseadus. – RT 1992, 26, 349

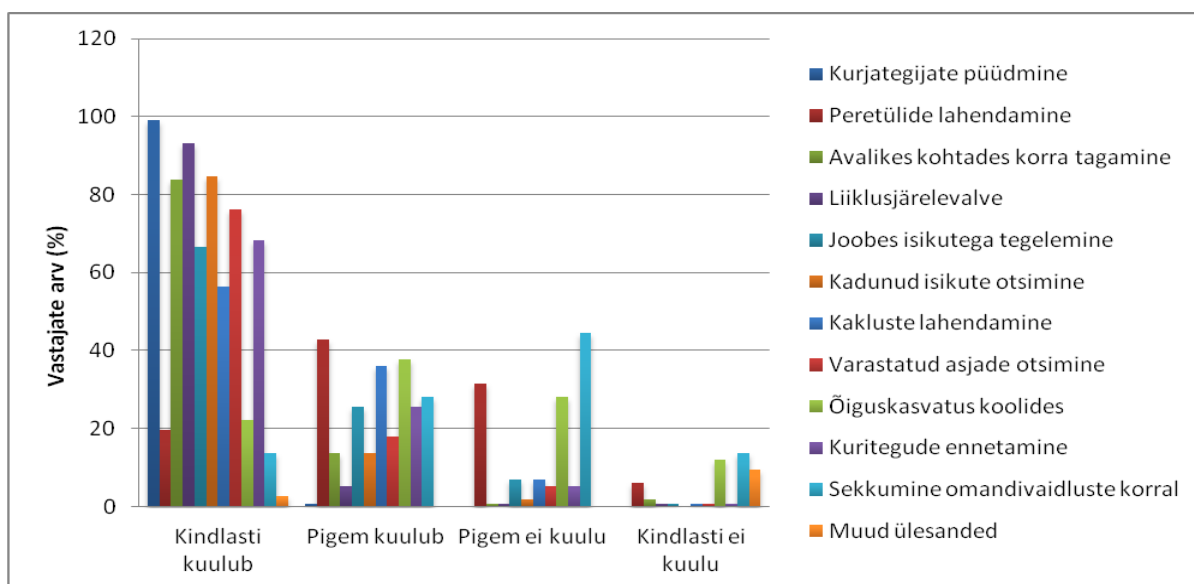
Asjaolu, et kolmandik vastanutest ei teavita politseid õigusrikkumistest ja sama suur hulk inimesi on võtnud endale kohtu funktsiooni, on murettekitav. Siinkohal oleks vale panna kogu vastutus selle eest politseile ja öelda, et nemad ei ole oma tööga hakkama saanud, vaid see puudutab teisi õigusasutusi. Menetluste kiiruse ja karistuspraktika osas on oluline roll ka kohtul ja prokuratuuril. Viimasel ajal on politsei ise juhtinud tähelepanu probleemile, et nende poolt määratud väärteokaristused on oluliselt rangemad kui kohtu poolt määratavad. Kriminaalasjade puhul jällegi on probleem selles, et menetlused venivad väga pikaks. Prokuratuur eelistab just menetlusökonomika printsiibist lähtudes lihtmenetlusi. Kui kriminaalasi saadetakse kohtusse üldmenetluses, siis on tõenäoline, et kohtunike suure koormuse tõttu määratakse istungid järgmisse või isegi ülejärgmisse aastasse. Sellest tuleneb, et kui kohtueelne menetlus on kestnud juba näiteks neli aastat, siis on tõenäoline, et kohtumenetlusega läheb veel sama palju ning sellisel juhul on otsust oodata alles kaheksa aastat pärast õigusrikkumise toimepanemist. Õiglane menetlusprotsess suurendab rahulolu õigussüsteemiga ning parandab ettekujutust õigusorganite legitiimsusest. Ebaõiglasel kohtlemisel on aga vastupidine mõju nii kodanikele kui ka kogu organisatsioonile. See toob kaasa olukorra, kus õigusorganid ei saa tõhusalt toimida ning kodanikud ei tahagi õiguskuulekalt käituda.⁵² Seega on ühelt poolt mõistetav inimeste pahameel asjade venimise üle ning sellega saab põhjendada nii laialdast omakohtu kasutamist, kuid teisalt on see tõsine signaal, et süsteemis on puudujääk, mis vajab parandamist.

Elanike hinnanguid kujundavad eelkõige rolliootused politsei suhtes ehk millega nende arvates politsei igapäevaselt tegeleb või peaks tegelema ja kui palju saavad või suudavad inimesed ise oma turvalisuse tagamiseks ära teha.⁵³ Need hinnangud ja ootused ei ole kõigil ühesugused ning kuna me elame sotsiaalselt kihistunud ühiskonnas, siis on erinev staatus üks faktor, mis ootuseid mõjutab.

Uuringu käigus küsiti vastajate arvamust selle kohta, millised ülesanded kuuluvad politsei pädevusse. Välja oli toodud 11 ülesannet, mille puhul tuli esmalt anda aramus, kas nende täitmine on politsei kohustus või mitte ja seejärel anda oma hinnang, kuidas nende täitmisega hakkama saadakse. Vastajatel oli võimalus loetelu soovi korral täiendada. Üldiselt olid respondendid nõus, et kõik nimetatud ülesanded on politsei pädevuses, aga kõige enam eriarvamusi põhjustasid peretülide lahendamine, õiguskasvatus koolides ja sekkumine omandivaidluste korral (vt Joonis 4).

⁵² M. Zernova.

⁵³ I. Aimre, Politsei tegevus ja elanike hinnangud. Tallinn: Sisekaitseakadeemia kirjastus 1998, lk. 84

Joonis 4. Politsei pädevusse kuuluvad ülesanded.

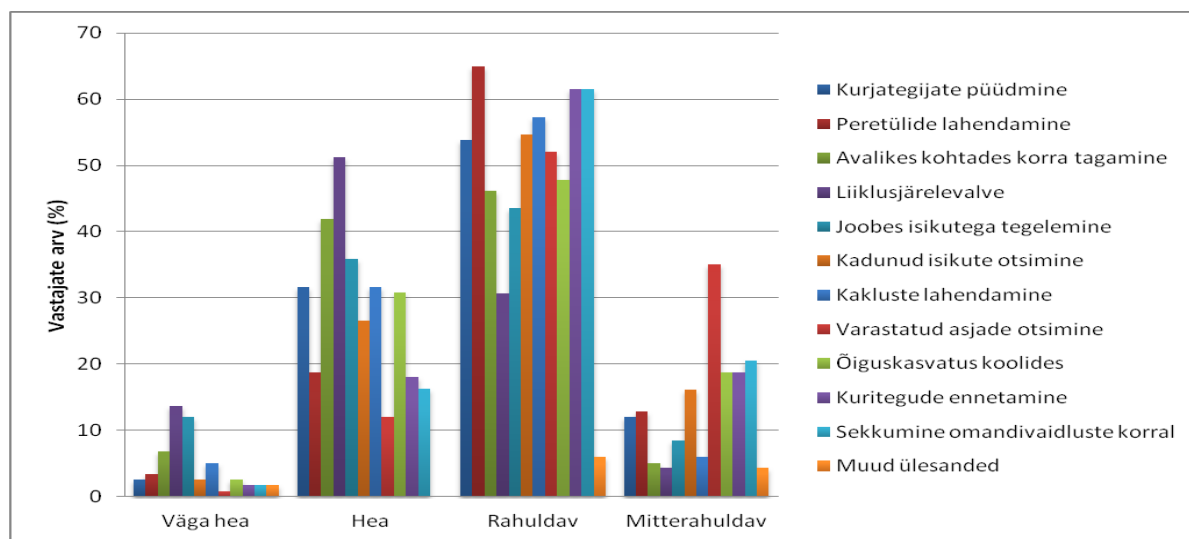
Omandivaidlused ongi pigem tsiviilkohtu lahendada, kuid politsei sekkumist võib vaja minna juhul, kui kohtuliku õiguskaitse saamine viibib või kohtust saadud õiguse realiseerimine ilma sekkumiseta ei ole võimalik või on raskendatud (§ 7²).⁵⁴ Õiguskasvatusest oli põgusalt juttu juba õiguskaitseasutuste ülesannete juures. Siinkohal tuleb veelkord rõhutada, et politsei on õigusasutus, millega elanikel on kõige rohkem kokkupuudet ja kes on inimestele oma struktuuriüksuste paiknemise tõttu kõige lähemal, seega annab õiguskasvatus koolides ühtlasi võimaluse nii enda tutvustamiseks noortele kui ka neis huvi oma tegevuse vastu ja usalduse äratamiseks.

Põhjus, miks paljud ei pea peretülide lahendamist politsei ülesandeks on esiteks suhtumises, et peresisesed asjad tuleb lahendada perekonnaringis ning teisalt võetakse seda kui inimeste eraellu tungimist. Üks vastaja, kes märkis, et peretülide lahendamine pigem ei kuulu politsei pädevusse, lisas kommentaariks, et erandiks on rasked olukorrad, kus kannatanule tuleb kaitset osutada. Võib-olla on vastuseid sellele küsimusele mõjutanud autori kasutatud väljend peretüli, mida saab mõista palju laiemalt kui perevägivalda. Sõnalise konflikti ja solvamise puhul ei ole tõesti põhjust politseid asjasse segada. Samas on perevägivald, nii vaimne kui füüsiline, väga tõsine probleem ja kahjuks üsna laialt levinud. Tihti ei pöördu ohver ise abi saamiseks ning seda enam oleks vaja lähedaste, naabrite või tuttavate sekkumist, kuid eeltoodud põhjustel seda ei tehta. Järelikult on vaja ühiskonnas selle probleemi olemust enam teadvustada ning selgitada, et perevägivald on samuti kuritegu ning sellest teavitamine ei ole

⁵⁴ PPS.

eraellu tungimine, vaid annab võimaluse kannatanu õiguste kaitsmiseks. Kas ja kuidas õnnestub selle hilisem menetlemine, on juba eraldi teema.

Politsei hakkamasaamist oma ülesannete täitmisega hinnati üldiselt rahuldavaks (vt Joonis 5). Kõige paremini saadakse vastajate hinnangul hakkama liiklusjärelvalvega, joobes isikutega tegelemisega ning avalikes kohtades korra tagamisega. Kõige halvem on olukord varastatud asjade otsimisega.

Joonis 5. Hinnang ülesannete täitmisele.

Kõigi nende ülesannete puhul, mille täitmist kõrgemalt hinnati, on politsei tegevus elanikele hästi nähtav. Olgu selleks siis liikluspatrullid linnades ja maanteedel, avalikus kohas viibiva joobes isiku kainenematoimetamine või avalikel üritustel ringi liikuvad politseinikud. Madalamalt hinnatud ülesannete, näiteks kadunud isikute ja asjade otsimise ning kuritegude ennetamise puhul, ei ole inimestel politsei tööd enamasti võimalik oma silmaga jälgida. See võib olla üheks põhjuseks, miks nende täitmisega vähem rahul ollakse.

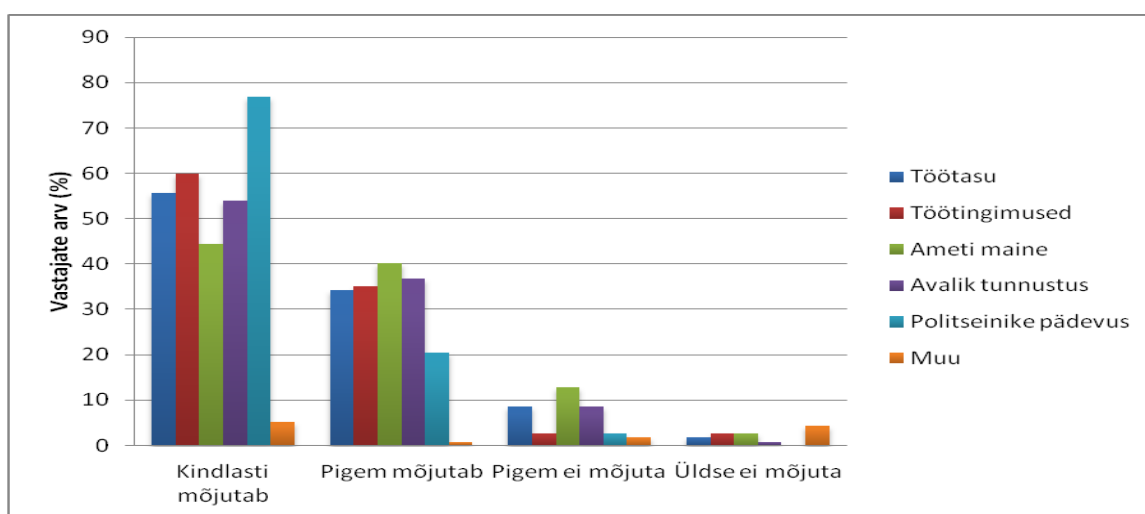
Soomes läbiviidud uuringu tulemused, mis avaldati 2000.a ja mille eesmärgiks oli välja selgitada, milline on politsei maine ja kui läbinähtav see organisatsioon on, näitasid, et politsei kui organisatsiooni läbipaistvust suurendab jalgsi patrullimine, mis loob kodanike silmis suurema turvatunde ja rahulolu politseiga.⁵⁵

Politsei ülesandena nimetati veel salasigarettide ja –alkoholi vastast võitlust ning hakkamasaamist hinnati mitterahuldavaks. Põhjus on siin ilmselt selles, et eriti

⁵⁵ S. Salmi, M.J.M. Voeten, E. Keskinen. Relation between Police Image and Police Visibility. EBSCO. Wiley.

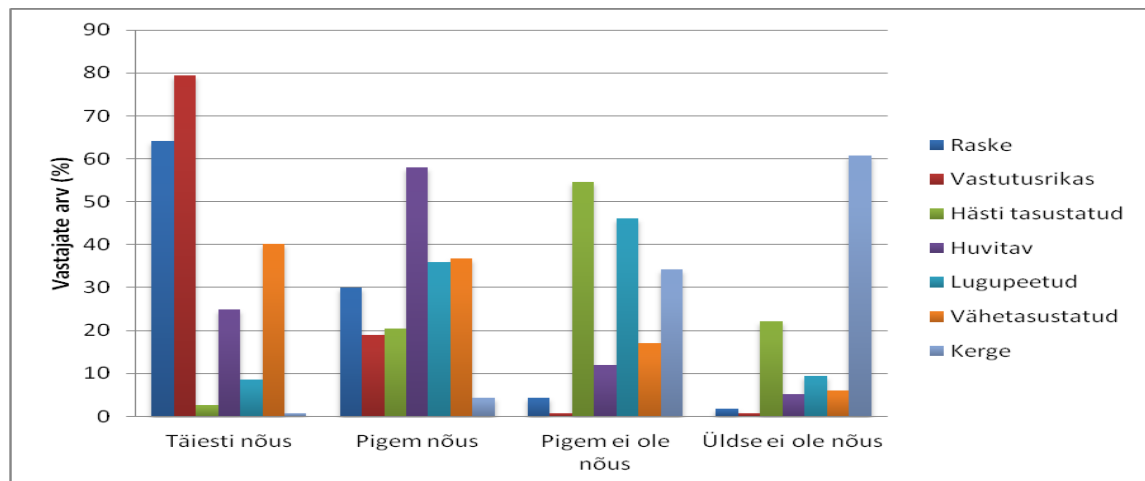
maapiirkondades, kus on vähem anonüümsust ja inimesed üksteist teavad, teatakse hästi ka kohti, kus salakaupa müüakse. Neid aadresse teavad ka kohalikud konstaablid ja aeg-ajalt korraldatakse nendesse reide, kuid paraku ei lõpeta see ebaseaduslikku äri ning inimesed teevadki järelduse, et politsei on selle probleemiga tegelemisel nõrk ja võimetu.

Töötulemusi mõjutavateks asjaoludeks hinnati kõiki küsimustiku koostaja poolt pakutud tegureid (vt Joonis 6). Kõige olulisemaks peeti politseinike pädevust, sellele järgnesid töötingimused, töötasu ning avalik tunnustus. Oluliselt vähemtähtsaks ei peetud ameti mainet. Lisaks nimetasid vastajad arenguvõimalusi, võõrkeeleoskust, isikuomadusi, soovi oma tööd hästi teha ja inimlikkust.

Joonis 6. Töötulemusi mõjutavad tegurid.

Respondendid nõustusid autori esitatud väidetega, et politseitöö on vastutusrikas ja raske ning enamus pidas seda huvitavaks (vt Joonis 7). Rohkem kui kaks kolmandikku vastanutest leidsid, et selle töö eest makstav tasu on liiga väike. Need inimesed, kes pigem nõustusid väitega, et politseitöö on hästi tasustatud, elasid maal, mistõttu on nende seisukohta võimalik seletada sellega, et maal elavate ja töötavate inimeste palgatase on üldjuhul madalam kui linnas. Seepärast on mõistetav, et kui nad võrdlevad politseinike sissetulekut enda omaga, siis ei pea nad seda väga väikeseks.

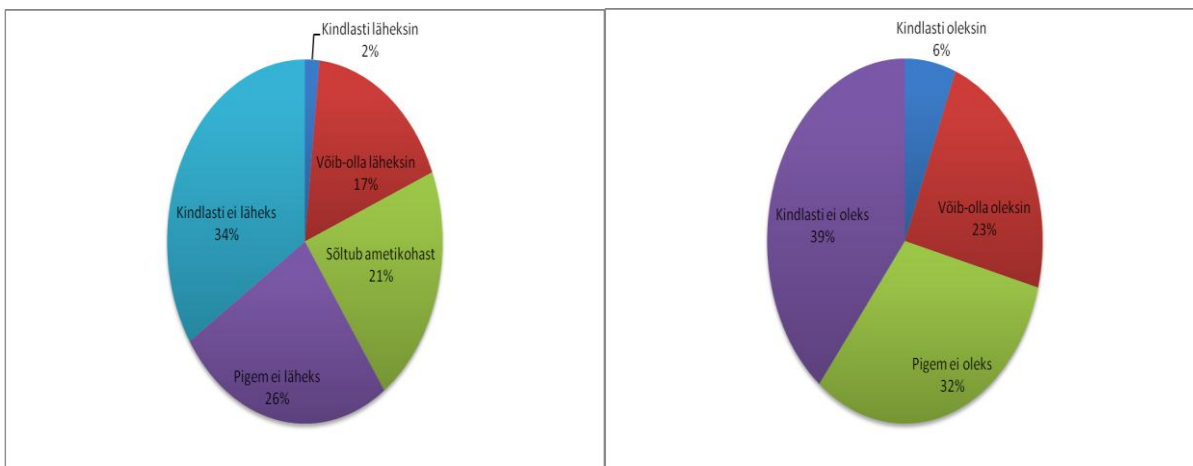

Joonis 7. Politseitööd iseloomustavad väited.

Politseisse tööle minema oleks nõus ca 40% vastanutest, kellest veidi enam kui pooled märkisid, et nende otsus sõltub ametikohast (vt Joonis 8). Liiklus- või patrullpolitseinikuna ei soovinud enamuse vastajatest tööle asuda, küll aga peeti huvitavaks uurija tööd. Samuti oldi nõus tegema mõnda muud nn kontoritööd või töötama tugiüksuses. Kahest vastajast, kes olid nõus kindlasti politseisse tööle minema, oli üks gümnaasiumis õppiv noor naine, kellel on plaan minna edasi õppima Sisekaitseakadeemiasse ja teine keskealine mees, kes põhjendas oma vastust asjaoluga, et politseil on tööd väga palju, kuna olukordi, mis vajavad lahendamist, kohtab igal sammul ning tema oleks nõus panustama.

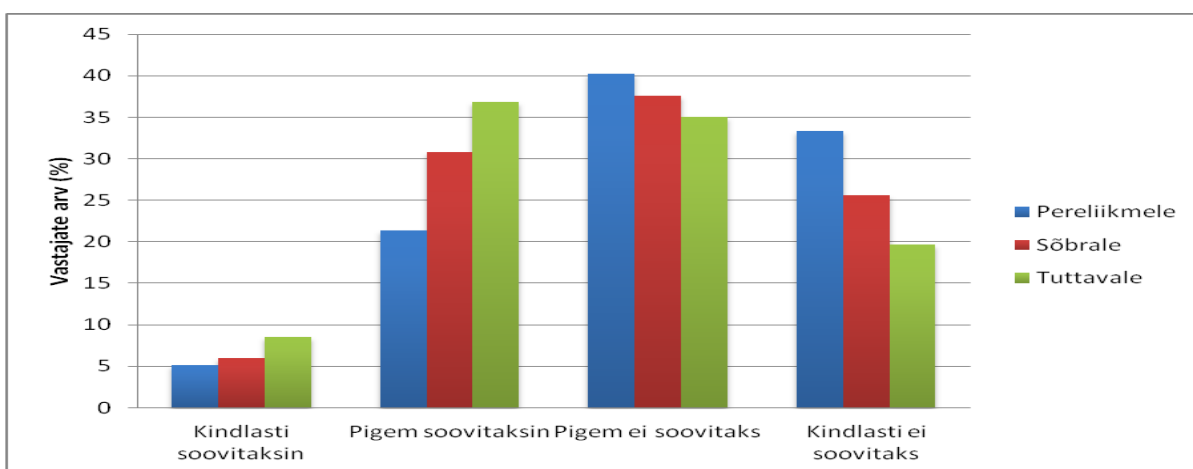
Põhjustena, miks politseinikuna töötamine on välistatud, toodi esile asjaolu, et isikuomadused ei ole selliseks tööks sobivad, pole piisavalt kannatust või ollakse liiga kergesti mõjutatav. Pidev kokkupuude elu pahupoolega teeb ameti raskeks. Veel märgiti töö ohtlikkust ja liiga väikest palka selle eest ning ameti halba mainet. Mõned vastajad põhjendasid politseitöö vastu huvi puudumist sellega, et neil on juba hea töökoht, neil puudub vastav pädevus või on nad juba liiga vanad.

Abipolitseinikuna töötamisest oli huvitatud vähem kui kolmandik respondentidest (vt Joonis 9). Uuringust selgus veel, et keskeltläbi ainult kolmandik vastajatest soovits politseitööd oma pereliikmele, sõbrale või tuttavale. Sealjuures mida lähedasem inimene vastajale on, seda vähem soovitatakse (vt Joonis 10).

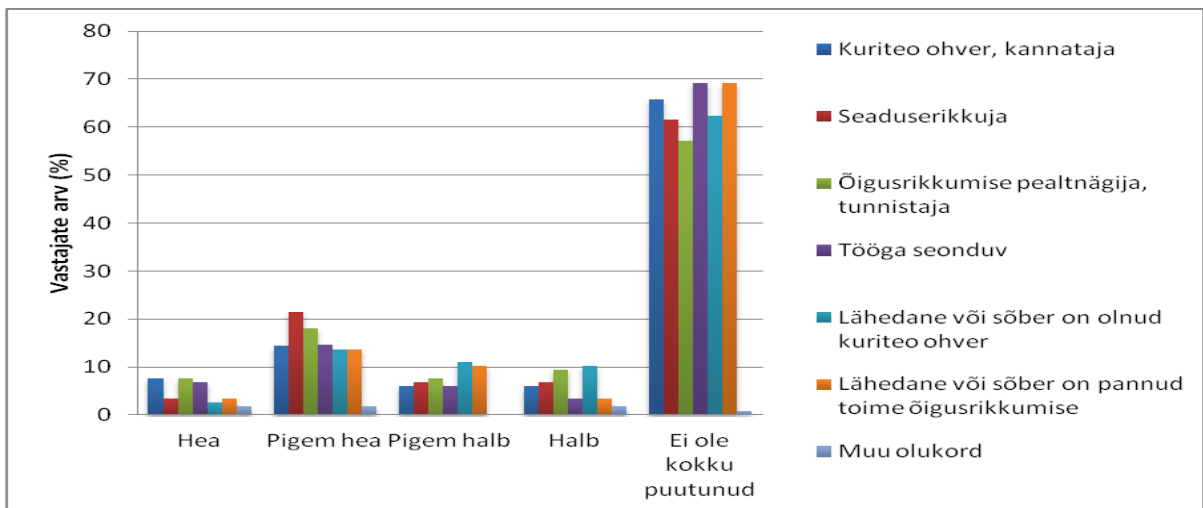
Joonis 8. Huvi politseitöö vastu.

Joonis 9. Huvi töötada abipolitseinikuna.

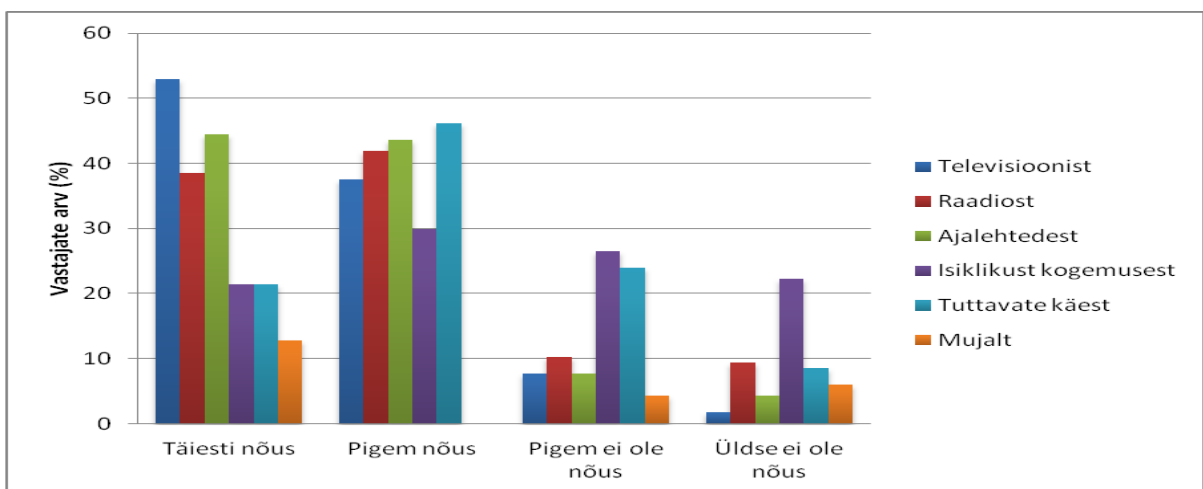
Joonis 10. Kellele soovitaks politseitööd.

Autorile üllatuseks oli vastajatel politseiga kokkupuuteid erinevates situatsioonides olnud üsna vähe (vt Joonis 11). 12,8% respondentidest märkis, et nad pole üheski küsimustiku koostaja poolt pakutud ega muus olukorras politseiga pidanud kokku puutuma ning nende hulgas oli nii noori kui eakamaid inimesi. Enim, s.o 42,8% vastajatest olid olnud õigusrikkumise pealtnägijad, sellele järgnesid seaduserikkujad. Mulje, mis politseist erinevate kokkupuudete tagajärjel tekkis, oli pigem hea või hea. Ainult situatsioonis, kus lähedane või sõber on olnud kuriteo ohver, domineerisid vastustena pigem halb ja halb.

Joonis 11. Kokkupuuted politseiga ja selle pinnalt tekkinud mulje.

Allikadena, kust saadakse infot politsei igapäevatöö kohta, olid autori poolt välja pakutud televisioon, raadio, ajalehed, tuttavad ja isiklikud kogemused (vt Joonis 12). Kõige enam vastanuid nõustus väidetega, et nad saavad teavet televisioonist ja ajalehtedest. Kõige vähem, kuid siiski pisut enam kui pooled, nõustusid, et info tuleb isiklikust kokkupuutest. Lisaks märgiti korduvalt internetti, aga samuti tuttavat politseinikku, sõpru, filme ja kooli.

Joonis 12. Infoallikad.

Massimeedia mõju maine ja prestiiži kujunemisele ei saa absoluutselt alahinnata. Loodud kuvandid kanduvad üle inimeste teadvusesse ja nii võib tekkida arusaam, et politsei on nõrk ja suutmatu, kui ajakirjanduses räägitakse näiteks sellest, kuidas politsei sai peksta ja ei tulnud olukorra lahendamiseks toime. Viljandi massikakluse juhtumi puhul⁵⁶, kus kamp purjus noorukeid ründas neid korrale kutsuma tulnud kohalikke politseinikke, kellel tuli kuni

⁵⁶ M. Kärmas. „Pealtnägija“ paljastas Viljandi massikakluse tagamaid. Eesti Rahvusringhääling.

abijõudude saabumiseni taanduda, toodi kogu lugu ETV saates Pealtnägija veelkord avalikkuse ette aasta pärast sündmuse toimumist, kui kurjategijatele olid karistused määratud. Eesmärk oli juhtida tähelepanu sellele, et politseinike ründajaid tuleb oluliselt karmimalt karistada, kui senine kohtupraktika seda teinud on, kuid samas jäi teatud osale vaatajatest mulje, et kui politsei ei suuda enda kaitsmisegagi hakkama saada, siis ei tulla toime ka tavakodanike turvalisuse tagamisega. Seega jääb alati oht, et kajastuse eesmärk võib olla üks, kuid järeldused, mis sellest loost tehakse, osutuvad hoopis vastupidiseks.

Televisiooni kui infoallikaga seonduvad veel kõikvõimalikud filmid. Kodumaiste telekanalite programme vaadates torkab kohe silma erinevate krimi- ja detektiivisarjade rohkus ning lisaks sellele erinevad *actionfilmid*. Põhiliselt võib politseiseriaalid jagada kaheks: ühtedes näidatakse nn „supervõmmide“ tegutsemist ja teistes toimub kirjanduslik-dramaatiline kuritegude uurimine, mis sarnaneb teatud tasandil reaalsusega. Viimase heaks näiteks on „Mõrvad Midsomeris“.⁵⁷ Arvestades nende sarjade suurt populaarsust, tuleb kindlasti märkida, et ekraanilt nähtud tegevusi, eriti kui need on seal nii tõhusad kurjategijate vastu võitlemisel, sooviks teatud hulk vaatajaid näha ka Eesti politsei puhul. Seetõttu võivad nende ootused olla palju suuremad, kui on seadusega politseile antud volitused ning see omakorda põhjustab pettumust, mille väljendusena kiputakse Eesti politseid saamatuses süüdistama.

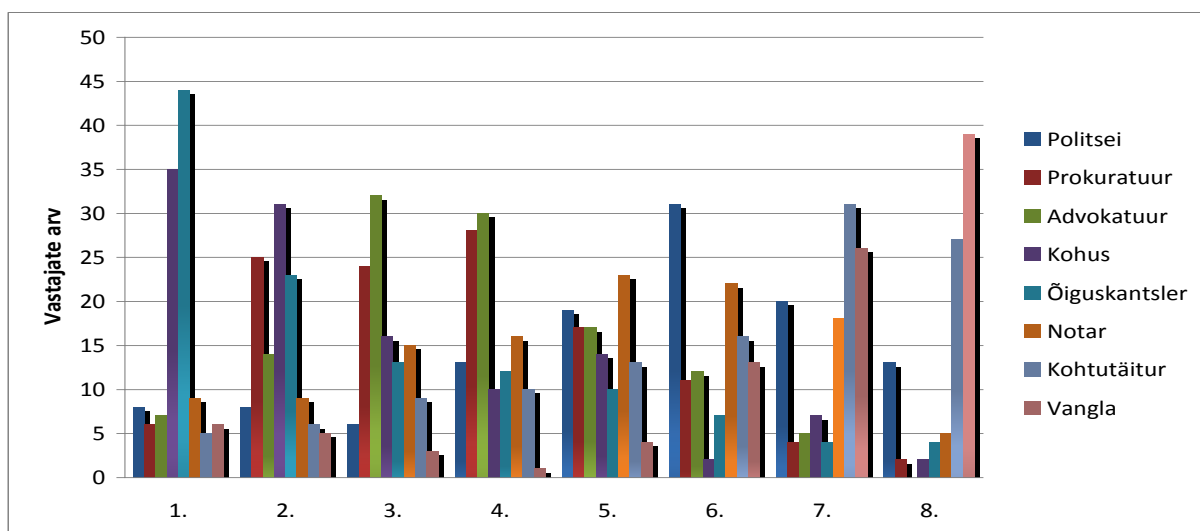
Tulles tagasi ajakirjanduse, kui infoallika juurde, siis oli uuringus hindamaks, kuidas ajakirjandus politseiga seonduvat kajastab, pakutud kuus vastusevarianti (vt Lisa 1), millede hulgast võis valida ja ära märkida rohkem kui ühe. Tulemused näitavad, et enamus vastajaid ei pea ajakirjandust, mis on arvamuse kujundamisel ometi oluline infoallikas, objektiivseks. 43,6% vastajate hinnangul võimendab ajakirjandus neid lugusid, mis räägivad politsei enda eksimustest, 26,5% arvates jäetakse sellised lood aga hoopis kajastamata. 22,2% respondentidest nõustus väitega, et politseid kujutatakse saamatuna ja 20,5% inimeste meelest kajastatakse politseiga seonduvat liiga vähe. Kõige vähem vastajaid, so 17,1% arvab, et ajakirjandus räägib rohkem politsei vastu suunatud rünnakutest.

Kuna respondendid märkisid, et ajakirjandus on nende üks peamisi infoallikaid, kuid samas ei hinda nad seda sugugi objektiivseks, siis võib siit teha kahesuguseid järeldusi. Vastajatel politseist tekkinud kuvand ei ole samuti objektiivne, kui seda ei ole algallikas. Teisalt jälle, kui inimene leiab, et saadud info ei ole päris õige, siis loob ta endale kujutluse sellest, mis tema arvates on tegelik reaalsus. Väärarusaamad tekivad suure tõenäosusega siiski mõlemal

⁵⁷ I. Aimre. Politseisotsioloogia. Alused. Tallinn 2007, lk. 63-64

juhul. Igatahes on oluline, et ajakirjandus mõistaks ja tunnetaks oma vastutust ühiskonnas kuvandite loomisel ning politsei suudaks oma prestiiži tõstmiseks ajakirjanduse mõjujõudu piisavalt oskuslikult enda kasuks pöörata.

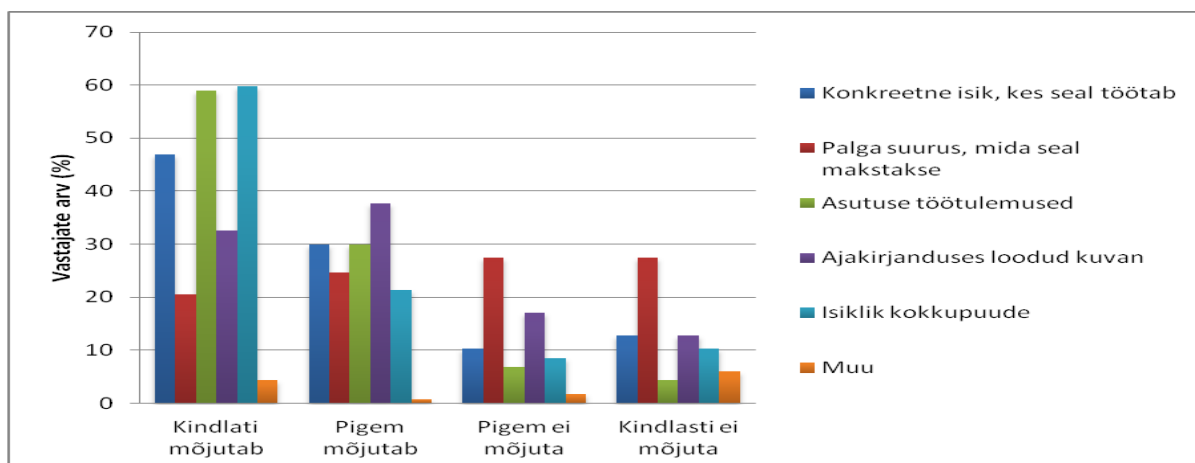
Uuringu käigus tuli igal vastajal koostada veel õiguskaitseasutuste pingerida, alustades kõige lugupeetavamast ning tulemused olid järgmised: õiguskantsler, kohus, prokuratuur, advokatuur, notar, politsei, kohtutäitur, vangla (vt Lisa 1). Kokkuvõtete tegemisel anti iga vastaja koostatud pingereas esimeseks märgitule kaheksa punkti, teisele seitse jne kuni kaheksandaks märgitu sai vastavalt ühe punkti. Kõik punktid liideti ning nende tulemuste alusel kujunes lõplik järjestus. Seda, millistele kohtadele vastajad õigusasutusi paigutasid, on võimalik näha Jooniselt 13.

Joonis 13. Õigusasutuste lugupeetavusele antud hinnangud.

Õiguskantsleri institutsiooni esimene koht pingereas on autori arvates üsna kergesti põhjendatav. Tema funktsioon ei ole võidelda elu pahupoolega, nii nagu seda peab tegema näiteks politsei. Õiguskantsleri ülesanne on jälgida vastuolude puudumist vastuvõetavates seadustes ja aktides ning nendes avastatud puuduste väljatoomine ei ärata elanike hulgas kas üldse tähelepanu või siis pigem tekib sellega seoses positiivne vastukaja õiguskantsleri institutsiooni suhtes. Lisaks ei ole tegemist suure ja paljude töötajatega asutusega. Ühel inimesel on head mainet luua ja hoida palju kergem, kui sadade või tuhandete töötajatega asutusel. Põhjus, miks vangla viimasele kohale jäi, on tõenäoliselt osaliselt selles, et vanglaga ei assotseeru inimestel positiivseid emotsioone.

Lugupeetavuse mõjuteguritena peeti kõige olulisemaks asutuse töötulemusi, isiklikku kokkupuudet ja konkreetset isikut, kes seal töötab (vt Joonis 14). Veidi enam kui 2/3 vastajatest mõjutab ajakirjanduses loodud kuvand. Natuke vähem kui pooled võtavad arvesse palga suurust, mida selles asutuses makstakse. Lisaks toodi välja tegutsemise operatiivsus, tuttava töötaja arvamus ja asutuse maine.

Joonis 14. Õigusasutuste lugupeetavust mõjutavad tegurid.

Inimeste isiklike kogemuste puhul politseiga on oluline osa arvamuse kujunemisel konkreetsetel politseiametnikul, kellega isik kokku puutub. Kuna tegemist on väga suure organisatsiooniga, siis ei saagi eeldada, et absoluutselt kõik selle ameti töötajad on oma ala professionaalid ja valdavad suurepäraselt suhtlemistehnikaid. Tilk tõrva rikub ära kogu potis oleva mee ja halb levib kiiremini kui hea, seetõttu on jällegi väga suur risk, et väikse hulga inimeste ebakompetentsus või ametiga sobimatu suhtlusmaneer, mõjutab kogu asutuse mainet. Mida kõrgemal ametipositsioonil on eksinud töötaja, seda laiemalt levib ning seeläbi ka võimendub negatiivne info.

Vastajad tõid lõpetuseks politseiga seonduvalt välja kaks põhiprobleemi. Esiteks puudub politseil inimlikkus, ei taheta inimest mõista ning eriti noorte liikluspoltseinike suhtumine on üleolev. Teiseks asjaolu, et väiksemates asulates ei ole politseid piisavalt liikumas näha ja liikluspoltsei on tihtipeale eravärvides ning peidab ennast enamasti teeääres liiklusjärelvalvet teostades põõsasse. Samuti on inimestel jäänud mulje, et politsei eesmärk on igal juhul inimest karistada ja teha seda võimalikult karmilt.

Väga oluline on politsei suhtumine inimesse ja tema probleemi – kas on tunda, et see läheb talle korda ja ta püüab oma võimaluste piires aidata. „Kodanikele avaldab muljet politsei, kes

demonstreerib tõelist muret nende hädade pärast. Kui politseinikud näitavad üles osavõtlikkust, arusaamist ja huvi ning neil jätkub aega selgitada oma tööd kodanikele, siis hinnatakse neid kõrgelt.“⁵⁸ Õiguskaitseasutuste puhul on oluline õiglane kohtlemine.

Mitmed vastajad rõhutasid oma lisatud kommentaarides, et politsei töö on raske, väga vastutusrikas ja ohtlik ning palk selle eest on ilmselgelt liiga madal. Samuti sooviti politseile jõudu ja vastupidamist.

⁵⁸ I. Aimre. Politseitöö sotsioloogia, lk. 116

Kokkuvõte

Käesoleva töö eesmärgiks oli uurida prestiiži olemust ja mõjutegureid ning politsei prestiiži tänases Eestis, ühtlasi leida vastus küsimusele, milline on selle ameti positsioon teiste õiguskaitseasutuste kontekstis.

Töö raames läbiviidud uuringu tulemused kinnitasid autori seisukohta, et politsei prestiiž Eesti elanikkonna hulgas ei ole kõrge, kuigi politsei poolt tellitud uuringud näitavad inimeste politsei tööga rahulolu ja usalduse järjepidevat kasvu. Samas ei tekkinud ka tunnet, et lootust prestiiži parandada ei ole, pigem vastupidi.

Õiguskaitseasutuste, mille hulka politseigi kuulub, ülesandeks on kontrollida ja tagada kehtivate õigusnormide täitmist ja nende töö on seda tulemuslikum, mida lugupidavamalt inimesed neisse suhtuvad. Austuse väljateenimiseks ja saavutatu hoidmiseks tuleb neil asutustel olla avatud ja läbipaistev. Iga töötaja peab tunnetama oma vastutust maine kujundamisel, parandamisel ja säilitamisel ning teadvustama, et tema käitumine peab olema eeskujuks. Õigusasutuse töötaja poolt toime pandud õigusrikkumine leiab alati märksa suuremat kajastust kui mõne teise organisatsiooni liikme oma ja sellega tekitatud kahju võib asutuse mainele olla oluliselt suurem kui eksijale endale. Õiguskaitseasutustega seonduv on ajakirjanduse pideva teravdatud tähelepanu all.

Ametikoha prestiiži teine tegur lugupeetavuse kõrval on tasu, mida selle töö eest makstakse. Politsei madalatest palkadest räägitakse ajakirjanduses tihti ja see seisukoht on kinnistunud ka inimeste seas. Uuringu respondendid leidsid, et politseinikule makstav tasu ei ole kaugeltki proportsioonis töö raskuse, suure vastutuse ja kõrge riskiga ülesannete täitmisel viga saada.

Politseitöö muudab keeruliseks vajadus vastata ühelt poolt elanike ootustele ja teisalt täita oma ülesandeid õigusnormide täitmise tagamisel. Inimesed ootavad politseinikelt, eriti liiklustrullidelt mõistvat ja inimlikumat suhtumist, kuid see ei tähenda, et selle saavutamiseks peab politsei toimepandavaid rikkumisi eirama hakkama. Enesekehtestamine ilma jõuvõtteid kasutamata ja lugupeetavust kaotamata, nõuab oskusi, mida organisatsioon peaks oma töötajates arendama. Karistamine ei saa ühelt poolt olla alati eesmärk omaette ja teisalt ei pruugi kõige rangem karistus alati täita eesmärki mõjutada õigusrikkujat edaspidi seaduskuulekalt käituma.

Nii politsei enda tellitud uuringutest, millele käesolevas töös oli viidatud, kui autori enda poolt läbiviidud uuringust ilmnes, et politseiga ise vahetult kokkupuutunud inimeste hinnangud on valdavalt positiivsemad, kui nendel, kelle arvamust kujundab peamiselt ajakirjandus ja internet. See näitab kui oluline on inimestega suhtlemine ja selle käigus endast loodav mulje.

Politseile oleks töö tulemuslikkuse parandamisel suureks abiks väga hea koostöö elanikkonnaga, sest üksi on neil oluliselt keerulisem paremaid tulemusi saavutada. Selleks aga omakorda on vaja lisaks usaldusele ja rahulolule paremat mainet ja kõrgemat prestiiži. Autori arvates peaks politsei esimese sammuna püüdmagi elanikega rohkem koostööd teha. Selleks tuleb suuremat rõhku panna õiguskasvatusele koolides, et võita juba noorte usaldus ja saavutada nende poolehoid. Kindlasti aitaksid kaasa erinevad kampaaniad ja rohkem avalikel üritustel oma töö tutvustamine nii nagu seda teeb näiteks Päästeamet.

Menetluste kiirendamiseks ja karistuspraktika ühtlustamiseks on vaja tõhustada koostööd prokuratuuri ja kohtuga. Tekkinud probleemide lahkamist nii nagu seda praegu, ajakirjanduse vahendusel, tehakse, ei saa päris õigeks pidada. Politsei näitab sellega ainult, et nemad pingutavad küll, kuid prokuratuur ja kohus rakendavat leebet karistuspoliitikat ja see ei täida karistuse preventiivset eesmärki. Lahendus võiks olla osapooltevahelises diskussioonis ning kompromissi leidmises. Tulemusi peaks aga ühiskonnale kindlasti koos selgitama.

Sellist hinnangut, nagu käesolevas töös raames läbiviidud uuringus sai õiguskantsler, on politseil kindlasti raskem saavutada, sest organisatsioon on suur, eksimusi tuleb ikka ette ning töö spetsiifika on oluliselt erinev, kuid samas ei ole positsioonide vahetumine pingereas ka võimatu.

Kokkuvõtteks võib öelda, et avatum organisatsioon, inimestega vahetum suhtlemine ja oma tegevuste selgitamine ning põhjendamine, aga samuti oskus panna ajakirjandus, kui üks peamine mainekujundaja, enda kasuks tööle, loob head eeldused politsei prestiiži paranemiseks. Loomulikult peab riik appi tulema ja politseinike tööd rohkem palga näol rohkem väärtustama, aga lugupidamise väljateenimisel saab politsei ise palju ära teha.

Police Prestige in Estonia Today

Summary

The main aim of this Bachelor's thesis was to study the nature of the prestige involved in a job and the factors influencing it, as well as the question "Is police work and the job of a police officer prestigious in Estonia today?" The secondary aim was to establish the position of the police among other law enforcement authorities and determine whether it is possible for police officers to achieve the greater respect of the population when performing their duties within their legal powers using legal means, or do the specifics of the job mean that they are unable to gain a better result. Although the official name of the institution is the Police and Border Guard Board, this paper only concentrated on police-related matters without touching upon the work of the Border Guard or the Citizenship and Migration Bureau.

When writing the thesis the author used Estonian- and foreign-language literature and valid legal acts as well as relevant research articles. In the framework of the paper, in April 2013 the author conducted a sociological study among the residents of Estonia in order to determine the main duties of police officers and gather the respondents' assessments on the performance of these duties by the police. The author asked the respondents questions such as "Where do you get information about police work?" and "Is the job of a police officer a respectable one?" A questionnaire was used as the survey method and there were a total of 117 respondents.

The work was divided into four chapters, the first of which concentrated on the nature of the prestige of the position and the factors that influence it. The second chapter studied different approaches to the definition of a "law enforcement authority" and the main duties of Estonian law enforcement authorities. The third chapter gave an overview of the duties of police officers and the powers they have been given in order to perform their duties. The fourth chapter presented the results of the survey and the conclusions drawn on the results.

Prestige or high esteem means respectability and influence and is dependent on the respect shown by other people. In modern society, prestige is largely related to one's job and income. People generally hold professionals of narrow fields, such as doctors, scientists and lawyers in high regard. Professional prestige means that in order to start work in a certain position, the person must have good education and training and be prepared to develop him- or herself.

Prestige as a part of a profession is related to the skills and knowledge required for the job, but also the position of the job, i.e. status. We can talk about professional prestige on the level of the society, an individual and a group. Individual prestige is closely connected to the reputation of a specific organisation. The symbols of prestige are often the awards and honours publicly conferred by persons of an equal or higher status.

Prestige assessments are made on the basis of economic profitability on the one hand and social values on the other. Another factor influencing assessments is whether the profession is dominated by men or women. As a rule, women's jobs hold less prestige. The prestige of legal authorities is for the most part dependent on the efficiency of the work of the institution, the contacts a person has had with the respective institutions and the resulting impression, and the size of the wages of the officials compared to the wages paid to the representatives of other professions. The prestige of legal authorities is directly connected with legal education. Other influencing factors are also the public's assessment on their work and the strength of the employees' principles. The mistake of one employee causes or increases distrust in respect of the entire organisation. This in turn promotes the citizens' reluctance to cooperate. The most important prestige-damaging factors are corruption, blackmail and involvement with organised crime.

So as to enforce legal provisions, a society needs a certain legal protection system; the authorities and institutions belonging to that system are collectively called law enforcement authorities. The German sociologist, lawyer and philosopher Max Weber used the collective term "law personnel" – people whose existence is a prerequisite for justice. The German social scientist Theodor Geiger used the term "headquarters of justice". Estonian law enforcement authorities are the courts, the prosecutor's office, the Bar Association, the notaries' offices, the police, the Chancellor of Justice, bailiffs and prisons.

The police are an institution of executive power within the area of administration of the Ministry of the Interior. Among similar institutions, it is the most visible to the citizens, employs the largest amount of people and is entrusted with the most general type of enforcement under penal power. Police duties include the prevention of dangers that pose a threat to public order, determining, combating and eliminating breaches of public order, performing search and rescue works, conducting proceedings on offences and executing punishments pursuant to the grounds and procedure provided for in legal acts.

Although the police can use many means and powers, the use thereof is regulated by law. The necessity and relevance of their use must be assessed each time, and using them must not endanger other persons. Police work requires excellent analytical skills and the ability to make the right decisions quickly.

The results of the survey indicated that a third of the respondents do not notify the police about offences, which proves that statistics are not in correspondence with the reality. More than 10% of the respondents have punished an offender themselves and 18% have wanted to, but foregone it nevertheless. The reason for that may be the length of proceedings and dissatisfaction as regards the understandable punishments. The spread of people's wish to take justice into their own hands is in any case a sign of danger that cannot go ignored. There was relative unanimity among the respondents in terms of the duties within the competence of the police. The most dissenting opinions emerged in relation to resolving family conflicts and providing legal education in schools – a third of the respondents did not think these should be police duties. The performance of duties was generally deemed satisfactory. The respondents agreed that police work involves a lot of responsibility and is difficult, but interesting. More than two thirds of the respondents found the wages paid to police officers to be too small. Less than half of the respondents would work for the police, and many of would rather become a detective than a regular police officer.

The respondents had not had many contacts with the police, but the resulting impressions were largely positive. Television and newspapers were highlighted as the main sources of information on police work. This proves that mass media has considerable influence, which should not be underestimated. At the same time, the majority of the respondents did not agree that the press writes about the police objectively.

The respondents were asked to rank law enforcement authorities starting from the most respected one. The police ranked sixth among a total of eight authorities. The results of the organisation, personal contacts and specific persons working at the institution were considered as the most important factors influencing respectability.

As a result of the paper the author reached the conclusion that despite the constantly improving satisfaction and trust assessments, the prestige of the police is still not high; at the same time, the current situation is not completely hopeless. The police should communicate with the public more, show the organisation as more open and be visible in other places than

by highways alone. In order to make proceedings faster and punishments more homogenous, cooperation with the prosecutor's office and the courts must be more efficient. It must be remembered that the wages paid for this difficult job, which entails a lot of responsibility, are low compared to the average wages of other legal authorities. Better wages and respect achieved with more personal communication could significantly boost police prestige in just a few years.

Kasutatud kirjandus

1. Aimre, I. Politseisotsioloogia. Alused. Tallinn: Sisekaitseakadeemia 2007
2. Aimre, I. Politseitöö sotsioloogia. – Kaugia, S. (koost). Õigus ühiskonnas. Artiklite kogumik. Tartu: Avatar OÜ 2006
3. Aimre, I. Politsei tegevus ja elanike hinnangud. Tallinn: Sisekaitseakadeemia kirjastus 1998
4. Aimre, I. Sotsioloogia. 3.tr. Tallinn: Sisekaitseakadeemia 2006
5. Auväärt, L. Kriminaalkaristuse teadvustamisest õiguslikus resotsialiseerimises. – Kaugia, S. (koost). Õiguse sotsiaalsest olemusest ja toimest ühiskonnas. Artiklite kogumik. Kõrveküla: Avatar Holding 2009
6. Campbell, C., Wiles, P. Law and Society. Readings in the Sociology of Law. Oxford: Robertson 1979
7. Cotterrell, R. The Sociology of Law. An Introduction. London: Butterworths 1984
8. Ginter, J. Eesti Vabariigi õiguskaitseüsteem. Tartu: Juristide Täienduskeskus 1996
9. Hess, B.B., Markson, E.W., Stein, P.J. Sotsioloogia. Tallinn: Külim 2000
10. Hunt, A. The Sociological Movement in Law. London: Macmillan Press 1978
11. S. Kaugia. Normi sotsioloogilisest mõistest; õigusnormi kohast ja rollist ühiskondlikus struktuuris. - Auväärt, L. (koost). Õigus. Psühholoogia. Sotsioloogia. Tartu Ülikooli kirjastus 2000
12. Kaugia, S. Õigusteadvuse olemus ja arengudeterminandid. Doktoritöö. Tartu Ülikooli Kirjastus 2011
13. Kärmas, M. „Pealtnägija“ paljastas Viljandi massikakluse tagamaid. Arvutivõrgus: <http://uudised.err.ee/index.php?06262739> (14.04.2013)
14. McNamara, L. Reputation and Defamation. Oxford Scholarship Online. Arvutivõrgus: <http://www.oxfordscholarship.com.ezproxy.utlib.ee/view/10.1093/acprof:oso/9780199231454.001.0001/acprof-9780199231454> (27.04.2013)
15. Narits, R. Õiguse entsüklopeedia. Tallinn: Juura Õigusteabe AS 2004
16. Past, A. Mainekujundus ettevõtluses ja poliitikas. Äripäeva Kirjastuse AS 2007
17. Politsei- ja Piirivalveamet. Elanike usaldus Politsei- ja Piirivalveameti vastu – veebruar 2013. Arvutivõrgus: <https://www.politsei.ee/dotAsset/153305.pdf> (12.05.2013)
18. Politsei- ja Piirivalveamet. Politsei- ja Piirivalveamet – koostöös loome turvalisust. Arvutivõrgus: <http://politsei.ee/et/organisatsioon/politsei-ja-piirivalveamet/> (14.04.2013)

19. Politsei- ja Piirivalveamet. Uuringud 2001-2012. Arvutivõrgus:
<https://www.politsei.ee/et/organisatsioon/uuringud-statistika-ja-tootulemused/>
(12.05.2013)
20. Salmi, S., Voeten, M. J. M., Keskinen, E. Relation between Police Image and Police Visibility. EBSCO. Wiley. Arvutivõrgus:
<http://ehis.ebscohost.com.ezproxy.utlib.ee/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=768cc7d4-dff0-44f1-8118-6b3451034d16%40sessionmgr112&vid=2&hid=110> (27.04.2013)
21. Zernova, M. The public image of the contemporary Russian police. Impact of personal experiences of policing, wider social implications and the potential for change. EBSCO. Emerald. Arvutivõrgus:
<http://www.emeraldinsight.com.ezproxy.utlib.ee/journals.htm?articleid=17036121&show=abstract> (15.04.2013)
22. Tamm, T., Tiko, A. Sotsiaaltöö professiooni kasvuraskused ühiskonnas. Estonian Social Science Online. Arvutivõrgus:
http://www.sotsioloogia.ee/vana/esso3/6/tiia_tamm_anne_tiko.htm (05.05.2013)
23. Õiguskantsler. Õiguskantsleri institutsioon Eestis. Arvutivõrgus:
<http://oiguskantsler.ee/et/oiguskantsleri-institutsioon-eestis> (23.04.2013)
24. Weber, M. Võimu ja religiooni sotsioloogiast. Tõlkinud H.Käärrik ja Jaan Isotamm. Avatud Eesti Fond 2002

Kasutatud normatiivaktid

25. Abipolitseiniku seadus. – RT I, 20.12.2010, 1
26. Advokatuuri seadus. – RT I 2001, 36, 201
27. Eesti Vabariigi põhiseadus. – RT 1992, 26, 349
28. Kohtute seadus. – RT I 2002, 64, 390
29. Kohtutäituri seadus. – RT I 2009, 68, 463
30. Notariaadi seadus. – RT I 2000, 104, 684
31. Politsei- ja Piirivalveameti põhimäärus. – RT I, 07.09.2012, 4
32. Politsei ja piirivalve seadus. –RT I 2002, 26, 159
33. Prokuratuuri seadus. – RT I 1998, 41, 625
34. Vangistusseadus. – RT I 2000, 58, 376
35. Õiguskantsleri seadus. – RT I 1999, 29, 406

Lisad

Lisa 1: Küsimustik ja vastuste kokkuvõte

Hea vastaja,

Eestis on mitmeid õigusasutusi, kes peavad hea seisma selle eest, et oleks tagatud kehtivate õigusnormide täitmine ja ühiskonna turvalisus. Nende hulka kuulub politsei, kelle ülesandeks on esmatasandil elanike turvalisuse tagamine ja võitlus kuritegevusega. Minu bakalaureusetöö käsitleb ühelt poolt politsei kui õigusasutuse ülesandeid ja teisalt elanikkonna poolt tema tööle esitatavaid ootusi ning sellest tulenevalt politsei prestiiži tänases Eestis. Seoses sellega pöördun Teie poole palvega, et leiaksite aega vastata koostatud küsimustikule. Küsitluse eesmärk on uurida, millised on Eesti elanikkonna arvates politsei peamised ülesanded, kuidas ta nende täitmisega hakkama saab, mis mõjutab arvamuse kujunemist politseist ja kui auväärne on politseiniku amet Eesti elanike arvates.

Küsitlus on konfidentsiaalne ja tulemusi kasutatakse üldistatud kujul. Valige pakutud vastuse variantidest Teile sobivaim ja tõmmake sellele ring ümber või tehke vastavasse kasti ristike. Mõne küsimuse puhul võib Teile sobivaid vastuseid olla ka mitu. Lahtiste küsimuste korral kirjutage palun vastus selleks jäetud reale.

Ette tänades
Elen Tasane

Vastajaid oli kokku 117. Sulgudes olev arv näitab vastajate protsenti kogu valimist.

1. Teie sugu:

- a) naine – 73 (62,4)
- b) mees – 44 (37,6)

2. Teie vanus: keskmine 37,14 aastat

3. Teie haridus:

- a) algharidus – 1 (0,8)
- b) põhiharidus – 22 (18,8)
- c) keskharidus – 32 (27,4)
- d) kesk-eriharidus – 22 (18,8)
- e) kõrgharidus – 40 (34,2)

4. Teie elukoht:

- a) maal – 71 (60,7)
- b) linnas – 46 (39,3)

5. Kas teavitate politseid õigusrikkumistest?

- a) Jah, alati – 20 (17,1)
- b) Enamasti teavitan – 62 (53,0)
- c) Enamasti ei teavita – 26 (22,2)
- d) Ei teavita kunagi – 9 (7,7)

6. Kas Teie otsust politsei teavitamise osas mõjutab ...?

		Kindlasti mõjutab	Pigem mõjutab	Pigem ei mõjuta	Üldse ei mõjuta
a)	kuriteo raskus	85 (72,7)	20 (17,1)	2 (1,7)	10 (8,5)
b)	tekitatud kahju suurus	69 (59,0)	27 (23,1)	9 (7,7)	12 (10,2)
c)	kuriteo liik (varavastane, isikuvastane, narko, jne)	72 (61,5)	25 (21,4)	9 (7,7)	11 (9,4)
d)	tõenäosus, et kurjategija tabatakse	47 (40,2)	33 (28,2)	23 (19,6)	14 (12,0)
e)	tõenäosus, et tekitatud kahju hüvitatakse	33 (28,2)	32 (27,3)	31 (26,5)	21 (18,0)
f)	Muu asjaolu (milline?)_____	10 (8,5)	3 (2,6)	3 (2,6)	7 (6,0)

7. Kas olete mõnikord politsei teavitamise asemel ise õigusrikkujat karistanud?

- a) Jah, olen – 11 (9,4)
- b) Olen karistanud ja seetõttu ise probleemidesse sattunud – 4 (3,4)
- c) Olen tahtnud, aga ei ole õnnestunud – 2 (1,7)
- d) Olen tahtnud, aga siis sellest loobunud – 21 (18,0)
- e) Ei ole kunagi – 79 (67,5)

8. Millistes situatsioonides või rollides olete ise politseiga kokku puutunud ja milline mulje Teil selle tulemusena politseist tekkis?

	Situatsioon	Hea	Pigem hea	Pigem halb	Halb	Ei ole kokku puutunud
a)	Kuriteo ohvri, kannatanuna	9 (7,7)	17 (14,5)	7 (6,0)	7 (6,0)	77 (65,8)
b)	Seaduserikkujana	4 (3,4)	25 (21,4)	8 (6,8)	8 (6,8)	72 (61,6)
c)	Õigusrikkumise pealtnägijana, tunnistajana	9 (7,7)	21 (18,0)	9 (7,7)	11 (9,4)	67 (57,2)
d)	Oma tööga seondult	8 (6,8)	17 (14,6)	7 (6,0)	4 (3,4)	81 (69,2)
e)	Lähedane või sõber on olnud kuriteo ohver	3 (2,6)	16 (13,7)	13 (11,1)	12 (10,2)	73 (62,4)
f)	Lähedane või sõber on pannud toime õigusrikkumise	4 (3,4)	16 (13,7)	12 (10,3)	4 (3,4)	81 (69,2)
g)	Muu olukord (milline?)_____	2 (1,7)	2 (1,7)	- (0,0)	2 (1,7)	1 (0,8)

9. Millised loetletud ülesanded kuuluvad Teie arvates politsei pädevusse?

	Ülesanded	Kindlasti kuulub	Pigem kuulub	Pigem ei kuulu	Kindlasti ei kuulu
a)	Kurjategijate püüdmine	116 (99,2)	1 (0,8)	- (0,0)	- (0,0)
b)	Peretülide lahendamine	23 (19,7)	50 (42,7)	37 (31,6)	7 (6,0)
c)	Avalikes kohtades korra tagamine	98 (83,8)	16 (13,7)	1 (0,8)	2 (1,7)
d)	Liiklusjärelvalve	109 (93,3)	6 (5,1)	1 (0,8)	1 (0,8)
e)	Joobes isikutega tegelemine	78 (66,7)	30 (25,7)	8 (6,8)	1 (0,8)
f)	Kadunud isikute otsimine	99 (84,6)	16 (13,7)	2 (1,7)	- (0,0)
g)	Kakluste lahendamine	66 (56,4)	42 (36,0)	8 (6,8)	1 (0,8)
h)	Varastatud asjade otsimine	89 (76,1)	21 (18,0)	6 (5,1)	1 (0,8)
i)	Õiguskasvatus koolides	26 (22,2)	44 (37,6)	33 (28,2)	14 (12,0)
j)	Kuritegude ennetamine	80 (68,4)	30 (25,7)	6 (5,1)	1 (0,8)
k)	Sekkumine omandivaidluste korral	16 (13,7)	33 (28,2)	52 (44,4)	16 (13,7)
l)	Muud ülesanded (millised?)	3 (2,6)	- (0,0)	- (0,0)	11 (9,4)

10. Kuidas hindate politsei hakkamasaamist järgmiste ülesannetega?

	Ülesanded	Väga hea	Hea	Rahuldav	Mitte-rahuldav
a)	Kurjategijate püüdmine	3 (2,6)	37 (31,6)	63 (53,8)	14 (12,0)
b)	Peretülide lahendamine	4 (3,4)	22 (18,8)	76 (65,0)	15 (12,8)
c)	Avalikes kohtades korra tagamine	8 (6,8)	49 (41,9)	54 (46,2)	6 (5,1)
d)	Liiklusjärelvalve	16 (13,7)	60 (51,3)	36 (30,7)	5 (4,3)
e)	Joobes isikutega tegelemine	14 (12,0)	42 (35,9)	51 (43,6)	10 (8,5)
f)	Kadunud isikute otsimine	3 (2,6)	31 (26,5)	64 (54,7)	19 (16,2)
g)	Kakluste lahendamine	6 (5,1)	37 (31,6)	67 (57,3)	7 (6,0)
h)	Varastatud asjade otsimine	1 (0,8)	14 (12,0)	61 (52,1)	41 (35,1)
i)	Õiguskasvatus koolides	3 (2,6)	36 (30,8)	56 (47,8)	22 (18,8)
j)	Kuritegude ennetamine	2 (1,7)	21 (18,0)	72 (61,5)	22 (18,8)
k)	Sekkumine omandivaidluste korral	2 (1,7)	19 (16,3)	72 (61,5)	24 (20,5)
l)	Need ülesanded, mida ise eelmise küsimuse juurde lisaks märkisite	2 (1,7)	-	7 (6,0)	5 (4,3)

11. Kas nõustute väitega, et politseitöö on ...?

	Väide	Täiesti nõus	Pigem nõus	Pigem ei ole nõus	Üldse ei ole nõus
a)	raske	75 (64,1)	35 (29,9)	5 (4,3)	2 (1,7)
b)	vastutusrikas	93 (79,5)	22 (18,9)	1 (0,8)	1 (0,8)
c)	hästi tasustatud	3 (2,6)	24 (20,5)	64 (54,7)	26 (22,2)
d)	huvitav	29 (24,8)	68 (58,1)	14 (12,0)	6 (5,1)
e)	lugupeetud	10 (8,5)	42 (35,9)	54 (46,2)	11 (9,4)
f)	vähetasustatud	47 (40,2)	43 (36,7)	20 (17,1)	7 (6,0)
g)	kerge	1 (0,8)	5 (4,3)	40 (34,2)	71 (60,7)

12. Millised asjaolud mõjutavad Teie arvates politsei töötulemusi?

		Kindlasti mõjutab	Pigem mõjutab	Pigem ei mõjuta	Üldse ei mõjuta
a)	Töötasu	65 (55,6)	40 (34,2)	10 (8,5)	2 (1,7)
b)	Töötingimused	70 (59,8)	41 (35,0)	3 (2,6)	3 (2,6)
c)	Ameti maine	52 (44,4)	47 (40,2)	15 (12,8)	3 (2,6)
d)	Avalik tunnustus	63 (53,9)	43 (36,8)	10 (8,5)	1 (0,8)
e)	Politseinike pädevus	90 (76,9)	24 (20,5)	3 (2,6)	- (0,0)
f)	Muu (mis?)	6 (5,1)	1 (0,8)	2 (1,7)	5 (4,3)

13. Kas läheksite võimalusel ise politseisse tööle?

- a) Kindlasti läheksin – 2 (1,7)
- b) Võib-olla läheksin – 20 (17,1)
- c) Sõltub ametikohast – 25 (21,4)
- d) Pigem ei läheks – 30 (25,6)
- e) Kindlasti ei läheks – 40 (34,2)

14. Palun põhjendage oma eelmist vastust!

15. Kas oleksite võimalusel nõus töötama abipolitseinikuna?

- a) Kindlasti oleksin – 7 (6,0)
- b) Võib-olla oleksin – 27 (23,1)
- c) Pigem ei oleks – 37 (31,6)
- d) Kindlasti ei oleks – 46 (39,3)

16. Kas soovitaksite politseis töötamist oma ...?

		Kindlasti soovitaksin	Pigem soovitaksin	Pigem ei soovitaks	Kindlasti ei soovitaks
a)	Pereliikmele	6 (5,1)	25 (21,4)	47 (40,2)	39 (33,3)
b)	Sõbrale	7 (6,0)	36 (30,8)	44 (37,6)	30 (25,6)
c)	Tuttavale	10 (8,5)	43 (36,8)	41 (35,0)	23 (19,7)

17. Kas nõustute väitega, et informatsiooni politsei igapäevatööst olete saanud ...?

		Täiesti nõus	Pigem nõus	Pigem ei ole nõus	Üldse ei ole nõus
a)	televisioonist	62 (53,0)	44 (37,6)	9 (7,7)	2 (1,7)
b)	raadiost	45 (38,5)	49 (41,9)	12 (10,2)	11 (9,4)
c)	ajalehtedest	52 (44,4)	51 (43,6)	9 (7,7)	5 (4,3)
d)	isiklikust kogemusest	25 (21,4)	35 (29,9)	31 (26,5)	26 (22,2)
e)	tuttavate käest	25 (21,4)	54 (46,2)	28 (23,9)	10 (8,5)
f)	Mujalt (kust?)	15 (12,8)	- (0,0)	5 (4,3)	7 (6,0)

18. Kuidas kajastab ajakirjandus Teie hinnangul politseiga seonduvat? (Vastusena võib märkida mitu varianti)

- a) Objektiivselt, räägib asjadest nii nagu need on – 28 (23,9)
- b) Võimendab neid lugusid, kus politsei ise on eksinud – 51 (43,6)
- c) Jätab politsei eksimused kajastamata – 31 (26,5)
- d) Räägib rohkem politsei vastu suunatud rünnakutest – 20 (17,1)
- e) Kujutab politseid saamatuna – 26 (22,2)
- f) Politseiga seonduvat kajastatakse liiga vähe – 24 (20,5)

19. Reastage loetletud õigusasutused, alustades Teie arvates kõige lugupeetavamast.

- a) politsei – 6
- b) prokuratuur – 3
- c) advokatuur – 4
- d) kohus – 2
- e) õiguskantsler – 1
- f) notar – 5
- g) kohtutäitur – 7
- h) vangla – 8

20. Mis mõjutab õigusasutuste lugupeetavust Teie silmis?

		Kindlasti mõjutab	Pigem mõjutab	Pigem ei mõjuta	Kindlasti ei mõjuta
a)	Konkreetne isik, kes seal töötab	55 (47,0)	35 (29,9)	12 (10,3)	15 (12,8)
b)	Palga suurus, mida seal makstakse	24 (20,5)	29 (24,7)	32 (27,4)	32 (27,4)
c)	Asutuse töötulemused	69 (59,0)	35 (29,9)	8 (6,8)	5 (4,3)
d)	Ajakirjanduses loodud kuvand	38 (32,5)	44 (37,6)	20 (17,1)	15 (12,8)
e)	Isiklik kokkupuude	70 (59,8)	25 (21,4)	10 (8,5)	12 (10,3)
f)	Muu (mis?)	5 (4,3)	1 (0,8)	2 (1,7)	7 (6,0)

21. Kui soovite politsei teemal veel midagi lisada, siis saate seda teha siin.

SUUR TÄNU!

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Elen Tasane (sünnikuupäev: 27.03.1979)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Politsei prestiižist tänases Eestis

mille juhendaja on *dr iur* Silvia Kaugia

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 13.05.2013.